

Assaig sobre una teoria de la indústria de Mallorca. Flexibilitat productiva, treball femení i mercat¹

PONÈNCIA INAUGURAL
XVIII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

doi: 10.3306/JELINCA.18.7

*Carles Manera, catedràtic d'Història Econòmica
Departament d'Economia Aplicada, Universitat de les Illes Balears.
Contacte: carles.manera@uib.es*

Paraules clau: calçat, flexibilitat, Raiguer, Mallorca, Illes Balears, treball femení.

Resum.

Després de vint-i-dos anys d'investigacions sobre el procés d'industrialització de les Balears, sorgides totes elles especialment del camp de la història econòmica, es pot afirmar que Mallorca assolí un nivell d'industrialització força acceptable en el panorama de les regions espanyoles. Aquest desenvolupament industrial tenia com a protagonistes essencials els sectors no pautadors, amb inversions tecnològiques efectives, però sobretot amb la utilització intensiva de la força de treball. Les produccions industrials tenien demandes en els mercats exteriors: calçat, teixits, aiguardents, sabons, productes agroalimentaris, eren consumits per importants mercats europeus a França, Alemanya i Gran Bretanya; i pels mercats colonials. En aquest procés industrial, el treball de les dones fou determinant.

Keywords: footwear, flexibility, Raiguer, Majorca, Balearic Islands, women's work.

Abstract.

After twenty-two years of research into the process of industrialization of the Balearic Islands, researches emerging especially from the field of economic history, it can be said that Mallorca achieved a level of industrialization quite acceptable in the panorama of the regions Spanish. This industrial development had as essential protagonists the non-sticking sectors, with effective technological investments, but above all with the intensive use of labor power. Industrial productions had demands in foreign markets: footwear, fabrics, brandy, soaps, agri-food products, were eaten by major European markets in France, Germany and Great Britain; and for the colonial markets. In this industrial model, the work of women was decisive.

En record d'Antonio Parejo Barranco

---

¹ Aquest treball s'insereix en el projecte d'investigació *Crisis industrial y recuperación productiva en la historia de España, 1686-2018*, HAR2015-64769-P, dirigit per Jordi Catalan. Direcció General de Investigació, Ministerio de Economía y Competitividad.

1. Introducció²

D'entrada, una primera pregunta s'imposa, tan simple com eloqüent: hi va haver indústria a Mallorca? Per a molts científics socials, la resposta pot ser automàtica: no. Una negativa que se sustenta sobre la inexistència a l'illa de les icones més mitològiques de les revolucions industrials: sectors tecnològicament avançats que determinen la pauta del desenvolupament del sector secundari de l'economia, profusió de grans fàbriques, revoltes obreres més o menys constants, empresaris reconeguts i patrimonis industrials arrelats i ben visibles. Però això no és convincent, no només per a Balears, sinó també per a altres economies, com es veurà de seguida. En efecte, als anys 1970 s'obrí una noció més dinàmica i realista quant al creixement industrial, fruit de les crisis que es vivien sobretot en economies regionals europees, de llarga tradició manufacturera. Un dels focus nasqué sobretot de les experiències analitzades a Itàlia i recollides per Giacomo Beccatini, amb l'aplicació a comarques italianes en declivi del concepte neoclàssic de districte industrial d'Alfred Marshall, que inferia al seu torn l'aplicabilitat d'una política econòmica presidida per la noció de governança, de cooperació. I amb èxits plausibles. En paral·lel, la història econòmica esperonà, a principis de la dècada de 1980, recerques específiques sobre la protoindustrialització –aquella indústria abans de la indústria: un concepte originari de Franklin Mendels que tenia robustes inspiracions en els economistes clàssics– que remetien a l'anàlisi regional dels processos manufacturers i les seves imbricacions amb els mercats exteriors. O els estudis sobre sectors no líders –com ara la producció de rellotges– de la mà d'un industrialista convençut com David Landes, acèrrim defensor de la funció prometeica de la indústria i del poder omnímode de la tecnologia: l'empenta del foc tècnic que alliberava les constriccions històriques de les economies orgàniques. Cal recordar que els lideratges sectorials de la primera revolució industrial foren el cotó, el carbó, el vapor i el ferro; mentre que en el decurs de la segona revolució industrial les pautes de canvis les endegaren la siderúrgia, la química, l'electricitat i el motor de combustió. Jordi Nadal, a Espanya, obrí el 1987 una via d'investigació fructífera que facilità, després del seu clàssic estudi de 1975 sobre el “fracàs” de la revolució industrial, alternatives a la recerca en sengles direccions: la visió regional del procés industrialitzador i, per tant, la necessitat d'analitzar altres sectors productius que no encaixaven amb les òptiques més conegudes i publicidades sobre les revolucions industrials. El camp d'observació s'amplià notablement. És aquí on cal ubicar el gir que es produeix en la percepció de la història econòmica de Balears, assentada sobre sòlides tesis exclusivament agraristes –les aportacions d'Isabel Moll i Jaume Suau eren referències obligatòries en aquest sentit. Ara bé, les investigacions que es desenvoluparen des del Grup d'Estudis d'Història Econòmica (GEHE) de la Universitat de les Illes Balears –al recer, entre moltes altres, de les esmentades– recuperen des de perspectives macroeconòmiques una realitat manufacturera que era més rellevant del que hom havia imaginat. Els resultats permetien capgirar la resposta que encapçala les primeres línies d'aquest treball: la negativa ja no era tan contundent, i amb totes les cauteles i prevencions pròpies d'un “descobriment” insòlit, hom albirava que Mallorca –i Balears– conegué un procés d'industrialització propi, amb trets particulars que, no obstant això, no el feien peculiar en comparació amb d'altres contrades europees i amb la resta de regions espanyoles.³

2 Aquest treball s'insereix en el projecte d'investigació *Crisis industrial y recuperación productiva en la historia de España, 1686-2018*, HAR2015-64769-P, dirigit per Jordi Catalan. Dirección General de Investigación, Ministerio de Economía y Competitividad.

3 El patrimoni científic sobre el procés d'industrialització balear és indefugible. Tot just tenint presents les contribucions

L'evolució de les recerques enriqueix, alhora, la desagregació subsectorial de la manufactura, de forma que hom determinava que la producció de calçat i les activitats de la pell i el cuiro esdevenien cabdals en la conjunció del producte industrial mallorquí: tant les dades qualitatives –informes ministerials i d'institucions econòmiques il·lenques– com quantitatives –xifres de producció i d'exportacions– corroboraven aquestes conclusions. La maduresa d'aquestes investigacions és ja prou reconeguda, amb una abundant bibliografia, de forma que afegir res de nou és, a hores d'ara, difícil. Tant els treballs més generalistes sobre la indústria –sectors, mercats, produccions, impacte comarcal– com els més específics i d'abast microeconòmic –estudis sobre empreses, fàbriques, tallers– han edificat una perspectiva robusta i solvent sobre l'esdevenir industrial de Mallorca, fins pràcticament el principi del segle XXI. Una ampliació estadística a Balears, amb l'aplicació d'una metodologia científica prou contrastada i ferma, va possibilitar la confecció, el 2009, d'un índex de producció industrial de les nostres Illes (IPIBAL) des de 1850 fins a 2007, una mena de culminació rotunda de les recerques dutes a terme des de 1987. Aquest indicador, tot just disponible en aquest llarg termini per Catalunya, Euzkadi i Andalusia, fou possible gràcies al rigorós treball que vaig fer amb el malaurat professor Antonio Parejo Barranco, amic enyorat, catedràtic d'Història Econòmica de la Universitat de Màlaga, generós investigador, que té el mèrit central en l'elaboració de les dades. Aquestes, recollides als apèndixs d'aquest treball, les presento per primer cop en una publicació en català, com a petit homenatge al company desaparegut.

En aquest estudi hom persegueix focalitzar l'interès en la indústria com a factor de canvi social, cultural i, per suposat, econòmic, tot adoptant el calçat com a activitat conductora de les nostres reflexions. El títol que encapçala el text pot semblar pretensions: una “teoria de la indústria” de Mallorca. Però val a dir que el nivell i la profunditat de les investigacions, dutes a terme fins a 2017 –la darrera aportació, presentada en la Catalan Economic Society Conference, és la que he signat amb Elisabeth Valle, sobre la desindustrialització balear entre 1960 i 2004–, permeten extraure característiques i factors conclusius que conformen un cos teòric, modest, però suficientment baquetejat per les investigacions empíriques, que pot ser útil per a d'altres economies regionals. El text s'articula de la següent forma. En el primer apartat, hom planteja un aspecte que és crucial, atès que vertebrava el canvi econòmic amb la base social, des d'un interrogant provocador: existí burgesia a Mallorca? Les relacions entre economia i política es fan ben paleses en aquest punt, que obre nous interrogants tant a la història econòmica com a la història social. La segona part de l'aportació analitza la tipologia

---

del Grup d'Estudis d'Història Econòmica (GEHE) –i al marge d'altres aportacions rellevants, com les de Gabriel Pieras en relació amb el Raiguer i Plàcid Pérez pel que fa a Sòller–, els resultats són importants: nou tesis doctorals en Economia i Història Econòmica:

- 1987 Carles Manera, manufactura/comerç, Mallorca (tesi doctoral, Història);
- [2001] Carles Manera, model creixement balear (tesi doctoral, Economia);
- 1996 Miquel J. Deyà, sobre manufactura a Mallorca;
- 1999 Joana Maria Escartín, sobre manufactura del calçat a Palma i configuració de la ciutat;
- 2001 Miquel À. Casasnovas, sobre el procés de creixement econòmic a Menorca;
- 2002 Ramon Molina, sobre el factor treball i les condicions de vida i salarials;
- 2007 Alfons Méndez, sobre les indústries vitícola i ramadera a Menorca;
- 2008 Sebastià Sansó, sobre les perles artificials a Manacor;
- 2013 Carol Beltrán, sobre la revisió de la via menorquina de creixement.

A banda, hi ha un nombre considerable de publicacions d'altres membres del Grup d'Estudis d'Història Econòmica (GEHE): Joan Roca (sobre Can Ribas), Antoni Penya (sobre la indústria a Palma), Fernando Pujalte (sobre la fàbrica Loryc i la indústria energètica), Aina Serrano (sobre el treball de les dones i quant a la indústria tèxtil a Sòller), Pilar Pérez (sobre la formació de la classe obrera mallorquina), Pilar Gayoso (quant a la conjuntura industrial durant la Guerra Civil Espanyola), Antoni Pujol (sobre la indústria de sabons a Andratx) i Josep Umbert (sobre la conjuntura durant la Primera Guerra Mundial), Andreu Biblioni i Jerònia Pons (sobre la indústria a Lloseta).

industrial mallorquina, amb unes característiques precises, prou conegudes, però que resulta important recordar de bell nou. En dit aspecte, el calçat i el treball femení es tradueixen en protagonistes essencials, car reflecteixen amb contundència els elements crucials de la realitat industrial insular, relacionada amb els mercats, amb l'objectiu de rubricar la important presència de les manufactures mallorquines a l'exterior. Finalment, s'ofereixen unes conclusions que tanquen la investigació.

2. Obrers sense indústria?

Economia i política: burgesia a Mallorca?

Mallorca palesa una característica diferent a d'altres regions: l'absència de recordança històrica –abans del turisme de masses– d'un pensament econòmic propi elaborat i curós, de tall conservador, bastit en un cos teòric i doctrinari capaç de forjar una cultura política més estesa, més robusta, més arrelada, amb vinculacions directes a canvis econòmics objectius. Ens trobem amb la manca de pensadors que hom podria qualificar clarament com de dretes, intel·lectuals més connectats amb empresaris amb vel·leïtats culturals o, simplement, vindicatives de les seves pròpies trajectòries econòmiques vitals, però amb una perspectiva de caire col·lectiu; és a dir, la coneixença individualitzada –microeconòmica– inserida en un procés econòmic i social general –macroeconòmic. L'empresariat d'altres comunitats, juntament amb integrants de la societat civil –de la ciutadania, en definitiva–, no han relegat de manera categòrica el passat econòmic, immediat i llunyà, en el camp de les idees: Catalunya, Aragó, País Valencià, Andalusia, País Basc, Galícia, per esmentar tot just alguns exemples significatius, reivindiquen factors d'identitat propis en el terreny del pensament, aportacions que, per a una part important de les seves respectives societats, s'entenen com a fils conductors de la gènesi política, cultural, social, fins i tot econòmica. Tot i els avatars polítics que sacsegen les regions espanyoles, moltes d'elles –les esmentades en són mostres– han refermat una premissa tan simple com òbvia: tot té un procés històric i som ara un producte que neix del que érem. I les trajectòries econòmiques esdevenen fonamentals, car s'hi projecten en fets polítics, socials i culturals.

Així, es pot constatar com la classe política, els grups empresarials, els col·lectius socials del País Basc o de Catalunya –de tot signe polític– sustenten la seva realitat actual com a part d'una evolució històrica, cultural i econòmica, que fa emergir les experiències viscudes, les enalteix, les respecta encara que les critiqui i divulga els pensadors –d'orientacions polítiques dispars– que crearen les doctrines escaients. El passat no s'arracona; es reclama i es fa presencial: és la cruïlla que identifica, que representa, que arrela. La utilització de la Història pot ser barroera pels grups de poder en molts moments, tal com ens ha ensenyat Josep Fontana. Però el que resulta inexplicable és, tot simplement, enfosquir el passat i tancar-lo a la llum: fer del procés un acte de present, trencant tota mena de vinculació amb altres etapes que són vistes, només, en clau nostàlgica, com d'una societat miserable que hem perdut i que urgeix oblidar –en contrast amb la present–, i de la qual se subratllen, estrictament i de forma romàntica, els seus elements més agraristes, superficials i folklòrics.

Per al cas mallorquí, s'ha argumentat amb força assiduïtat la inexistència d'una burgesia, la qual cosa explicaria el fenomen de manca de solidesa cultural i de respostes polítiques. Això infereix ignorar, de forma sistemàtica –i ahistòrica–, una part econòmicament significativa

de la classe dominant illenca: la que emergí amb les negociacions comercials, les transaccions financeres, les activitats industrials, l'empenta naviliera, les gestions agrícoles. En definitiva: el canvi econòmic. Les classes socials es formen en el decurs d'un procés historicoeconòmic que, a les nostres Illes, té signes de vitalitat més que demostrats que no es circumscriuen, tot just, a les activitats agrícoles. Són, sí, els burgesos –és a dir, els professionals, els botiguers, els industrials, els comerciants, els transportistes, els banquers, els metges higienistes, els enginyers– els que, des de la segona meitat del segle XIX, contribueixen a redissenyar – junt amb personatges significats de la noblesa– les xarxes de transport a Mallorca, els que viatgen per Europa i importen la tecnologia més avançada en camps molt específics, els que lleixen els avenços científics més rellevants de la seva època i els divulguen, els que albiren ja precoçment quant a les possibilitats del turisme, els que inverteixen en noves empreses al caliu de les demandes externes, els que teoritzen esbucar les murades de Palma per esponjar el creixement urbà, els que constitueixen les primeres entitats financeres de volada –tot confegint un dels més densos i dinàmics sistemes financers de l'Estat a principis del segle XX–, els que aposten per nous espais lúdics, els que viuen a zones concretes i diferenciades, els que connecten les economies illenques amb el món. S'ignoren a la nostra terra aquests burgesos, amb signes propis d'identitat, amb una cultura particular –emuladora de la vella aristocràcia, com a tot el món– i una adscripció política i electoral precises. Per fortuna, les investigacions d'Antònia Morey i Bel Peñarrubia, des d'òptiques distintes, contribueixen a corregir aquest important desequilibri. Mentre a d'altres indrets la vindicació estaria servida –amb menys trajectòries d'experiència i d'èxit– i es coneixeria i divulgaria amb escreix, aquí, a Balears, tot sembla sortir del no-res des dels anys seixanta del segle XX, tot emfasitzant un pionerisme empresarial innegable, però desproveït de les coordenades històriques que el feren possible: un “adanisme” inexplicable, però prou convincent. Dit plantejament s'ha estès a pràcticament tota la classe política insular i a bona part de la intel·lectualitat, fins i tot aquella que presumeix de “progressista”, molt crítica amb els elements més epidèmics del caciquisme rural –un element que es presenta com a immutable i, per tant, amb nul·la dialèctica històrica–, però sense considerar les decisives transformacions econòmiques que s'operaren als camps mallorquins –i, evidentment, al món urbà– entre 1850 i 1960. El que és ja difícil de mantenir, atenent les investigacions existents, és aquest autoodi econòmic i cultural o, tal vegada, la comoditat de disposar d'una interpretació atàvica i tòpica, de caire social i econòmic –amarada per les parcials reflexions dels viatgers modernistes, antiindustrialistes convençuts–, que pot arribar a ser útil per a la dreta i per a certs sectors de l'esquerra. Pensi's, endemés, que a tot el que s'acaba de dir li manca una altra peça transcendental, des de la perspectiva social: la formació, també a Balears, d'una classe treballadora amb els seus codis particulars –premsa, cultura, pensament, nivell de vida, comportament electoral, etc.–, consemblants als observats a d'altres indrets del món, tal com han demostrat els treballs d'Antoni Nadal i Ramon Molina. Sobre aquest aspecte, les investigacions dutes a terme pels historiadors socials a Mallorca han estat profuses, des de la dècada dels anys 1970 –amb les recerques imprescindibles de Pere Gabriel, que han fet escola i obren una densa línia d'investigació, seguida per noves generacions d'historiadors–, amb contribucions rellevants. Aquestes constaten la gènesi d'un moviment obrer amb signes clarament identificables com a classe social, però que, curiosament, no semblava tenir més opositor que els vells llinatges nobiliaris: els senyors de sempre, enfront d'una pagesia observada sense matisos ni diferenciacions internes –cosa que sí havien destacat encertadament les recerques d'Isabel Moll i Jaume Suau– i amb l'absència d'obers per la senzilla raó que, tot simplement, hom afirmava que la indústria mallorquina era inexistent. Obrers sense industrials: vet ací la paradoxa. Però aquestes *classes en si*, és a dir, aquestes classes formades, esdevingueren igualment a les nostres Illes *classes per a si*; o, dit

d'una altra manera, assoliren la consciència de classe: foren *conscients* de la seva existència de forma col·lectiva, i projectaren aquest fet crucial en totes les seves manifestacions –artístiques, culturals, polítiques, socials–, amb una seqüència concreta.

El ràpid creixement turístic i urbanístic a Balears des dels anys 1960 ha contribuït a esvaïr tot això per un motiu crucial: les noves classes dirigents no s'han volgut reflectir en els importants signes positius –d'experiències empresarials, de conquestes comercials, d'avanços agrícoles i industrials– dels miralls anteriors, considerats només –i únicament– en la seva vessant més negativa, igualment palesa, com a símbol de pobresa i d'endarreriment. La reivindicació mallorquina –el cas menorquí s'hi avé més amb el succeït a Catalunya– s'ha centrat massa sovint en factors d'escassa potencialitat explicativa –el xovinisme, entre d'altres– i no en tot allò que han fet sempre *industrioses* les nostres Illes, amb excepcions com les de Gori Mir, Josep Melià i Damià Pons, que han aportat planes lluminoses sobre la història cultural vinculada a les evolucions polítiques. I hi hagut pocs intel·lectuals que hagin situat les noves iniciatives sorgides amb el turisme de masses en la seva dimensió històrica, en les seves coordenades vivencials com un *continuum* i no pas com una ruptura seminal, car ha calat a fons la creença que aquest *big spurt*, aquest gran salt, ensorra tot l'anterior. Un passat de míser i pobres, morts de gana i emigrants, de pagesos ignorants i uniformes, cedia pas al desenvolupament terciari de l'economia i les transformacions socials que en comportà: la sortida de l'endarreriment secular. Els encadenaments són inexistents. La llarga trajectòria burgesa, confegida amb decennis de treball, d'esforç, d'inversió i també d'intensa explotació, ha transitat a una etapa de la història econòmica en la qual s'han format fortunes en tan poc temps que resulta prou difícil que la *classe en si* s'aproximi a la *classe per a si* del passat. Que es moduli, en definitiva, la consciència necessària que es prové d'un passat ric en èxits i retrocessos, però que consolida un present no exempt d'això mateix: retrocessos i èxits. En aquest context socioeconòmic i cultural és on cal ubicar la noció sobre el procés d'industrialització de Mallorca en particular i de Balears en general.

3. Quina indústria?

L'evolució històrica del sector industrial a Balears és ja prou coneguda: aquesta indústria invisible que, no obstant això, generava obrers, vagues, productes d'exportació i manifestacions culturals i polítiques. La bibliografia existent, que prové en essència de tesis doctorals presentades en el camp de la història econòmica a la Universitat de les Illes Balears, memòries de llicenciatura i aportacions diverses a congressos i jornades, corrobora que Mallorca i Menorca, de manera especial, disposaren de realitats manufactureres importants, connectades amb els mercats exteriors, que endemés configuraren una cultura industrial pròpia amb expressions específiques de classe social. La indústria mallorquina consolida un protagonisme econòmic que, tímidament, arranca de l'evolució manufacturera –limitada, però tangible– del segle XVIII. Sectors que no estableixen pautes en el procés tecnològic industrial definien la manufactura insular, canalitzada envers el propi mercat interior, però també amb quotes d'exportació: tèxtils de lli, cànem i barreja de cotó, sabons fluixos i productes de més valor afegit que els agrícoles primaris, com ara els aiguardents, l'oli d'oliva i els vins. Els trets protoindustrials s'han identificat amb nitidesa a l'economia preindustrial mallorquina, gràcies a les investigacions de Miquel Deyà, Joana Maria Escartín i Carles Manera. Aquesta és una base d'experiències que no són ignorades pels processos posteriors: els que culminen amb la desaparició de les institucions gremials, la formació de noves nissagues d'empresaris i

l'embranchida d'un nou model agrari que manté connexions gens menyspreables amb el sector manufacturer. La taula 1 i el gràfic 1 recullen, de forma molt sintètica, la tipologia i els trets bàsics del perfil industrial que es dibuixa a Mallorca, en un context en què es confirmaven els factors definitoris de la primera revolució industrial i, fins i tot, s'albiraven característiques clau de la segona. No obstant això, en un context força competitiu i dinàmic, amb integracions comercials que delineaven una globalització econòmica, els productes mallorquins tingueren un lloc als mercats. Existeixen factors exògens que justifiquen això; però no es pot relegar que els endògens foren determinants. La combinació d'ambdós porta a l'objectiu central, que és la millora de la competitivitat, mitjançant els controls sobre els costos de distribució i de producció:

a) La reducció dels costos de distribució. El coneixement dels mercats exteriors configurava un signe gairebé cultural per als negociants mallorquins: les mercaderies illenques tenien cabuda en els espais comercials des de feia dècades –podríem dir que segles–, de manera que els principals focus de demanda resultaven si més no poc estranys per als empresaris. Dos elements cal subratllar:

- En primer terme, la preocupació dels homes de negoci illencs per a reduir costos de transacció, enfront d'uns mercats cada cop més competitius i on resultava prou difícil col·locar amb bones condicions les mercaderies. Això promovia la formació de xarxes econòmiques de caire informal que tenien com a objectiu central proporcionar informacions acurades a l'empresari, a partir d'una dinàmica comunicació epistolar que detallava les condicions objectives dels mercats (preus, conjuntures, etc.).
- En segon lloc, la utilització de la figura del viatjant –persona de confiança absoluta o bé familiar directe–, encarregat de crear i/o mantenir les demandes amb un coneixement més directe –i fins i tot estable– amb els mercats que interessaven. En aquest respecte, la vigilància in situ del negoci i les connexions amb col·laboradors locals, junt amb uns vincles regulars i constants amb les cases matriu a Mallorca, constitueixen un altre engranatge primordial per a la consecució positiva dels afers.

b) La reducció dels costos de producció. En aquest aspecte, l'empresari industrial utilitza de manera racional el factor productiu més abundant i barat que hi havia a Mallorca: el treball. L'estabilitat de preus i salaris –un model de creixement que es pot qualificar de tall “ricardià”– facilita la subsistència bàsica de la població i la seva capacitat reproductiva, tal com reflecteixen les investigacions demogràfiques més recents. Així doncs, fent servir de forma intensiva la força de treball s'aconseguia minvar inversions en capitals fixos i adequar les ofertes a les demandes tot actuant sobre un únic factor de producció. Els rendiments decreixents derivats podien ser parcialment resolts en funció de:

- La versatilitat de la força laboral: la capacitat de la classe treballadora mallorquina per fer tasques distintes, en moments diferents, en funció de les demandes econòmiques. Això infereix una formació no reglada que facilita la flexibilitat productiva: jornalers del camp poden fer tasques a tallers i fàbriques, ocasionalment –o més establiment– segons els objectius dels empresaris impel·lits per les peticions dels mercats exteriors. Aquesta versatilitat –que implica habilitats innegables– és pròpia d'activitats que no estan condicionades per excessives capacitacions tècniques, car aquestes suposen treballs més rígids i fixes (com ara els siderúrgics). En dites coordenades, els costos d'oportunitat podien ser baixos per als empresaris, fet que contribuïa a retallar els costos de producció.
- La utilització de la mà d'obra femenina en els processos de producció. En efecte, un element clau impregna tot el procés industrial mallorquí: la important funció de les

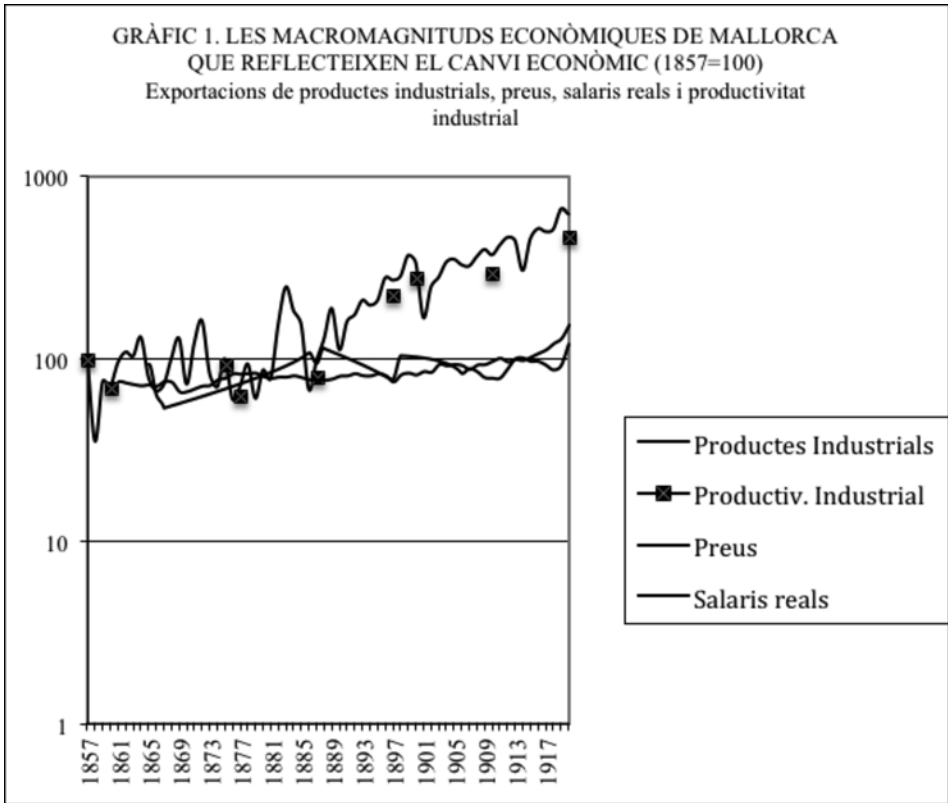
dones a la producció, fet que explica la irrupció en el món fabril i de la manufactura per a complir una funció de complementarietat amb el salari del cap de família. Les dones, a l'entorn dels dotze anys, són col·locades pels seus pares jornalers com a aprenents a casa d'una modista, d'un sastre, d'un sabater, o d'una altra indústria en què s'emprí el treball femení. Aquest és no només útil per augmentar l'haver de la família, sinó que és necessari en la majoria de casos per a la seva subsistència. Les dones treballaven a casa i a les fàbriques o tallers, i era més normal que ho fessin en el domicili familiar quan estaven casades i tenien fills. Desenvolupaven activitats variades que podien ser idèntiques a les que realitzaven els homes o, per exemple, podien preparar la feina dels oficials dels establiments sabaters o de les matèries primeres de la indústria tèxtil. Tornarem més endavant sobre això.

SECTORS INDUSTRIALS: NO PAUTADORS
Químic: sabons, superfosfats, refineries de petroli.
Agroalimentari: sal, farines, conserves, licors, productes vitícoles, oli.
Metal·lúrgic: calderes de vapor, folres de vaixell, objectes de ferro, motors aigua, perles artificials, moneders.
Tèxtil: cotó, llana, lli, seda, brodats.
Cuiro i pell: calçat, objectes diversos de pell.
Cotxes: marca pròpia, Loryc.
FORMACIÓ DE DISTRICTES INDUSTRIALS: EL RAIGUER:* calçat
CARACTERÍSTIQUES DE LA INDÚSTRIA
1. Sectors intensius en treball.
2. Inversió tecnològica limitada (però no inexistent).
3. Orientada a l'exportació i adaptativa als mercats: importància de les conjuntures bèl·liques.
4. Generadora de "noves" classes socials a Balears: la burgesia industrial i la classe obrera.
5. Utilització intensa de la força laboral femenina (i infantil) en els processos productius.
6. Activitats submergides en sectors concrets.
7. Baixos salaris en un escenari de baixos preus.
8. Mercats: Cuba, Alemanya, Anglaterra, França, mercat nacional.

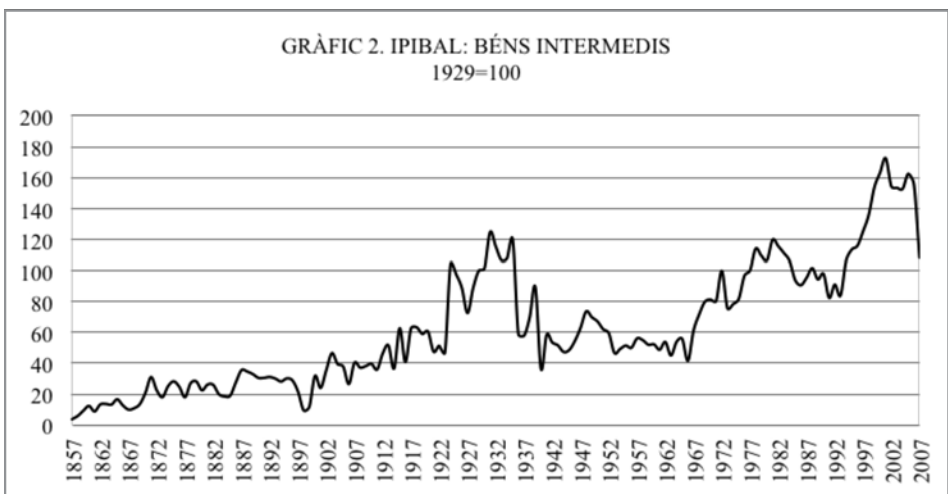
* A més del Raiguer, existí un altre districte industrial de calçat a Menorca

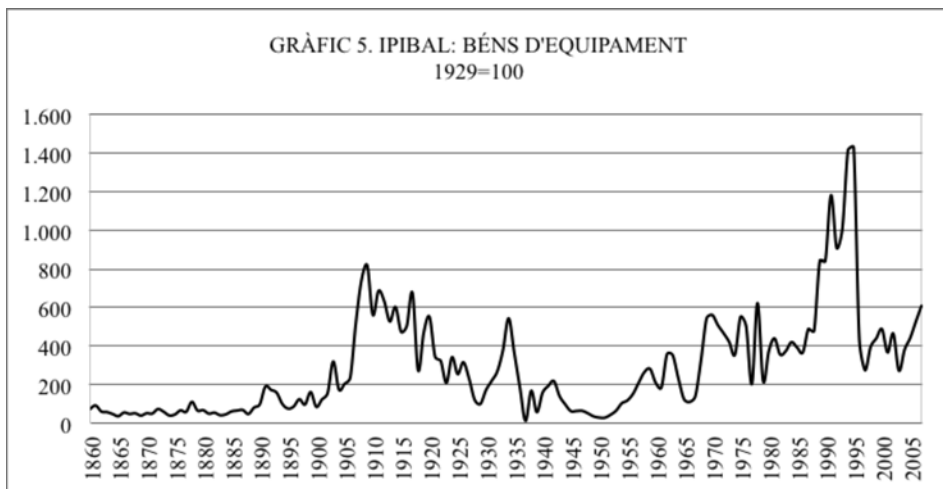
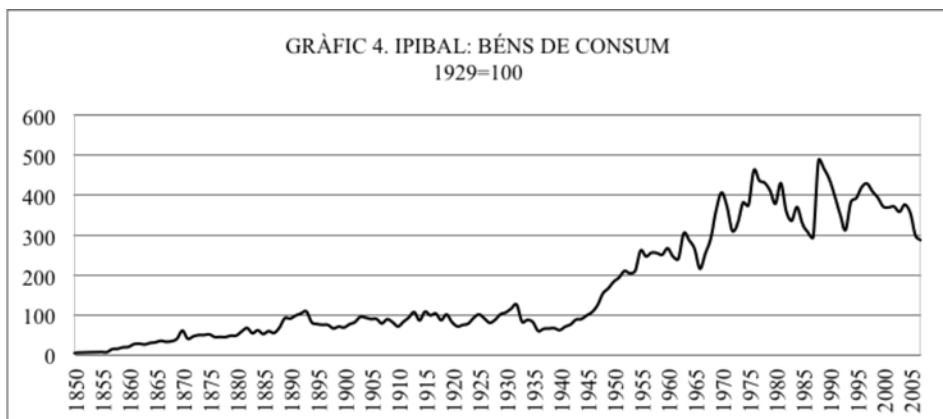
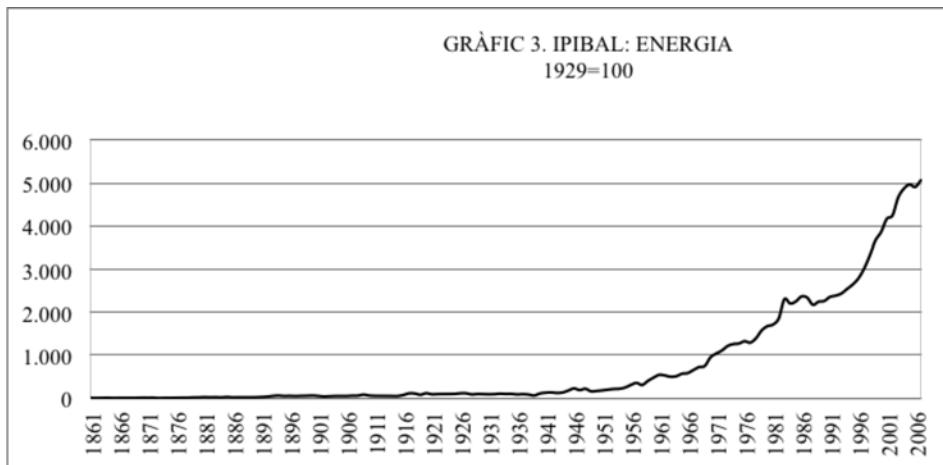

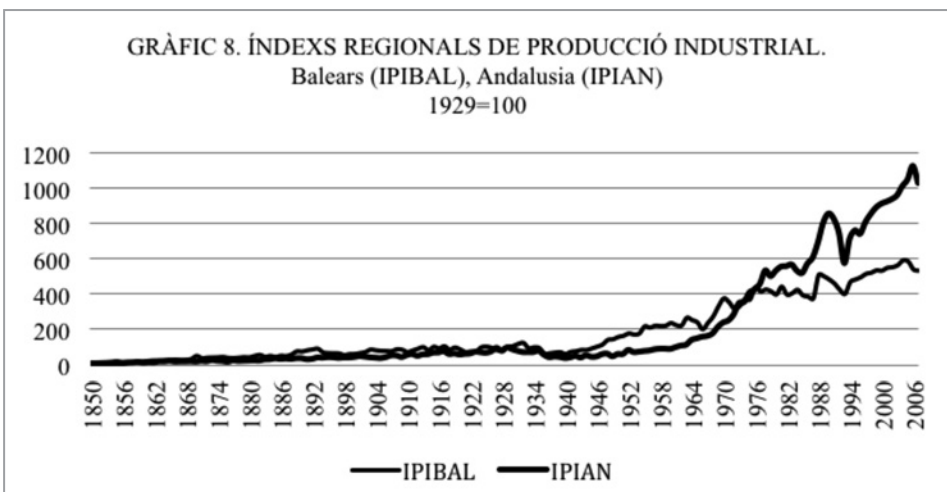
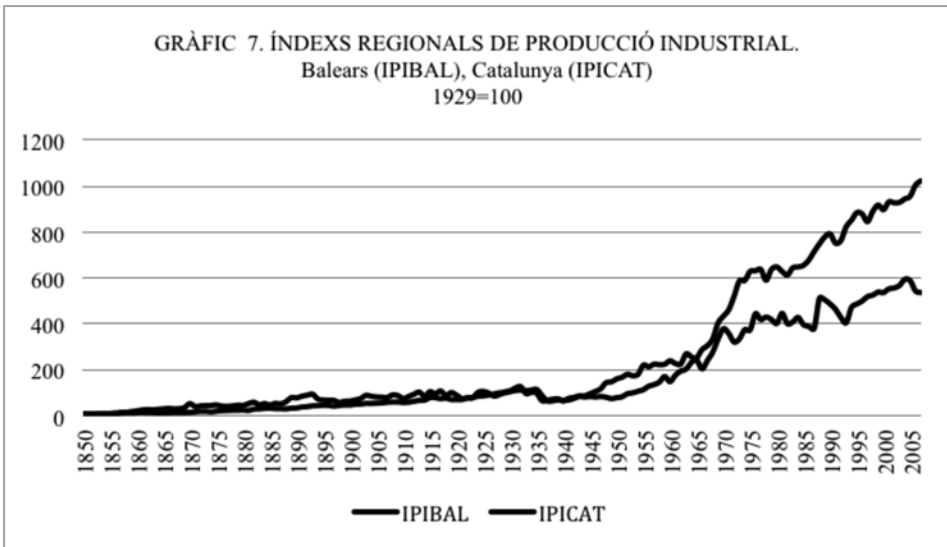
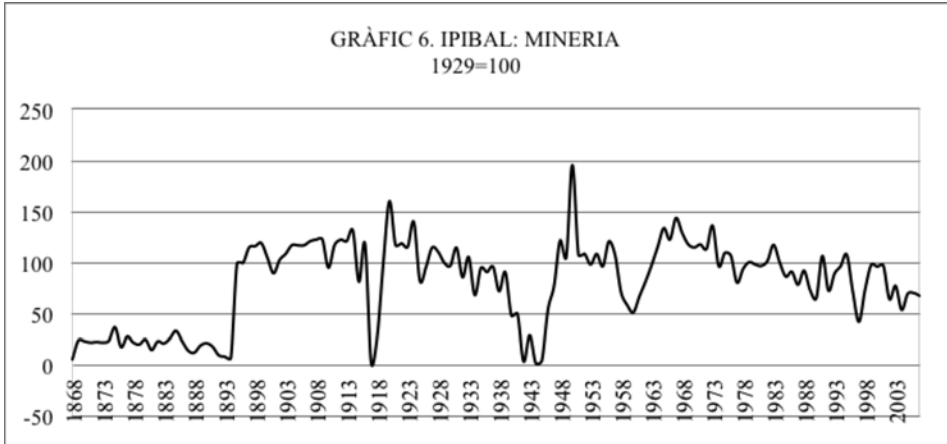
Taula 1. Tipologia i característiques bàsiques de la indústria de Mallorca, 1850-1960

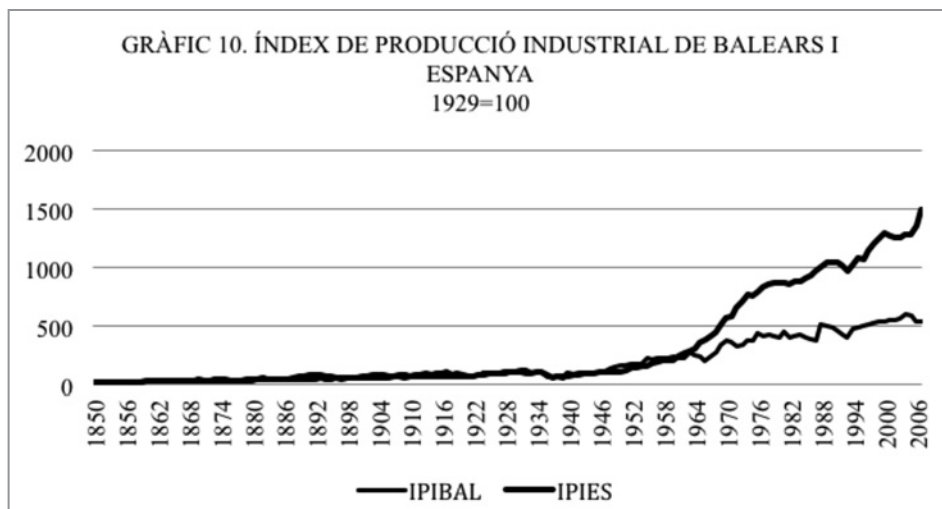
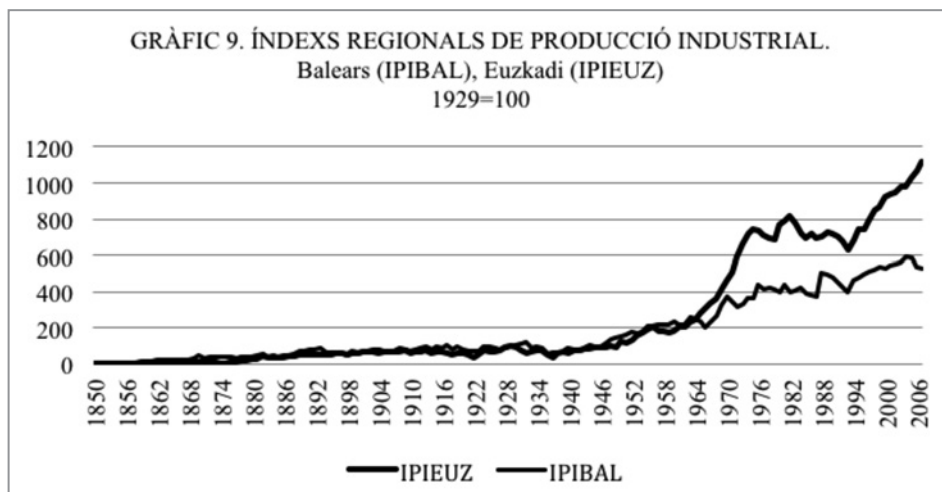

FONT: elaboració personal a partir de Manera (2001, 2006) i Molina (2003)

FONT DELS GRÀFICS 2-10: vegeu apèndix

L'índex de producció industrial de Balears (IPIBAL) sintetitza, en grans línies, el model de desenvolupament del sector secundari illenc (gràfics del 2 al 10; apèndixs de l'1 al 7). L'avenç industrial té com a principals motors les indústries de béns de consum –calçat, teixits, sabons, mobles, perles–, amb una progressió a l'alça des de 1860. Els béns intermedis conformen un segon bloc rellevant, molt relacionat amb la producció de ciment –en particular, des de les acaballes del Vuit-cents– i d'energia –gas–, factors relacionats amb el procés d'urbanització que es viu a l'arxipèlag –amb un creixement força important de la ciutat de Palma, i l'increment de l'expansió demogràfica a nuclis de més de 5.000 habitants. En paral·lel, augmenta la producció de lignits des de 1890 i la d'electricitat des de 1900. Per un altre cantó, dins dels béns intermedis ressalten la producció de superfosfats –crucial des de la dècada de 1920–, amb vincles estrets amb els canvis agraris i, al seu torn, el creixement de la fabricació de motocultors –també des dels anys 1910. Tot es conjuga, endemés, amb l'increment del consum de metalls –detectable al bloc de les indústries de béns d'inversió–, des del començament del segle XX. Aquestes vessants subjacents en la indústria, exògena i endògena, suposen tres fenòmens:

1. *L'estancament salarial fins als anys 1920.* Com ha indicat Ramon Molina, per al segle XIX, per exemple, els jornals dels sabaters oscil·len entre un mínim d'1,75 i un màxim de 4 pessetes. En l'últim cas, suposaria que els sabaters serien el sector obrer ben pagat de l'illa, ja que els salaris màxims d'altres oficis –fusters, ferrers– tot just arribarien a les 2,50 pessetes. Amb el segle XX, la mitjana dels salaris oscil·la entre les 2,50 i les 2,79 pessetes-dia, segons càlculs realitzats a partir dels materials de l'Institut de Reformes Socials: un moviment força estable. En aquest context, l'empresari no se sent impulsat a mecanitzar el procés de producció mentre els salaris es mantinguin en dits nivells. En l'exemple de la indústria del calçat, la retribució de l'operari principal ve determinada pel nombre de sabates que és capaç de lliurar en els temps convinguts, de forma que s'obliga, per tant, a convertir-se en organitzador de la producció en la qual s'impliquen un cert nombre d'ajudants, normalment nens o nenes de poca edat, que reben la seva paga del propi sabater. Les baixes retribucions que perceben els obrers homes obligarà els altres membres de la família a participar en el procés de captació de diners per mantenir la unitat familiar. Es reproduceix així en la manufactura l'antic esquema del treball gremial, només que ara el paper del mestre es multiplica, es trasllada als oficials i alhora es concentra en un mateix espai. L'antic paternalisme dels gremis ha desaparegut i ara l'oficial no té inconvenient a explotar, al seu torn, nens i nenes, amb l'exigència d'un nombre excessiu d'hores de treball i amb maltractaments i impediments per a les seves instruccions elementals. Les jornades normals de treball en el sector del calçat, tant per als adults com per als nens, són d'onze hores, tot i que la llei obliga els menors de 14 anys a limitar la jornada a sis hores. El treball semiartesanal dels sabaters d'ofici seguirà plenament vigent fins almenys principis dels anys vint.

El punt d'inflexió es produirà en el transcurs de la Gran Guerra. A partir de 1916, es detecta un important corrent migratori d'obrers mallorquins, especialment sabaters, cap a França i Itàlia, a fi de treballar en les fàbriques de calçat d'aquests països, delmades de personal pel reclutament forçós. En paral·lel, l'evolució dels preus registra un procés inflacionari espectacular entre 1913 i 1919: els productes de consum habitual de la població s'incrementaran més d'un 30 %, mentre que els salaris romandran, com s'ha dit, estancats. Tot plegat infereix la disminució de la mà d'obra especialitzada disponible i creixents reivindicacions obreres d'augment salarial, el que impulsarà els empresaris a emprendre decididament la mecanització de les fàbriques que fins llavors s'havien mantingut sota els mínims indispensables.

2. *La mecanització de part dels processos de producció,* que es deriva del punt precedent. L'existència de tecnologia moderna aplicada a la indústria no és un fet isolat a Mallorca: diferents sectors –agroalimentari, tèxtil, metal·lúrgic– incorporaren als processos de producció màquines i coneixements tecnològics de primer nivell, que incrementaren de manera rellevant la productivitat de les empreses que ho feren. No obstant això, la intensificació del factor treball fou el que de manera prioritària esperonà els empresaris illencs, per les motivacions que abans s'han explicat: la pervivència, doncs, de l'economia "orgànica", amb escasses incorporacions tecnològiques. La forta competència internacional en el calçat i els inicis de tensió a l'alça dels costos laborals foren causes que decantaren l'empresariat mallorquí per a mecanitzar de forma més constant i estesa. Les dades comercials confirmen aquesta "mineralització" de l'economia illenca, a partir de la Primera Guerra Mundial: l'entrada de carbons d'elevada potencialitat calòrica pels ports mallorquins és cada vegada més abundant, al marge de la utilització dels lignits propis, molt menys efectius energèticament. Així, en el cas del calçat la principal firma subministradora de màquina-eina per a la indústria sabatera era la United Shoe Machinery Company (USMC), que va proveir la mecanització de les principals fàbriques

illenques. Gairebé la totalitat de les màquines per a calçat existents a Espanya, a principis del segle, provenia dels Estats Units. Balears es converteix en una de les regions amb més demanda, fins al punt d'adquirir cap a 1920 una quarta part de totes les màquines col·locades per USMC a Espanya. No és casual que un any abans es desencadenessin vagues massives entre els treballadors mallorquins, que van obtenir notables increments salarials, a més de la important conquesta de la jornada de vuit hores des d'abril de 1919. Cal insistir que l'adopció d'aquesta forma de producció no arraconà definitivament les antigues maneres de treballar, car l'estratègia de la manufactura domiciliària persistia malgrat la irrupció de nova maquinària. Uns enginyers que, endemés, eren emulats per tallers metal·lúrgics mallorquins, que acabaven per fabricar rèpliques de màquines de repuntar sabates, amb la finalitat d'abaratir els costos fixos de les empreses de calçat. Les economies externes apareixien, i els encadenaments productius també: tallers i fàbriques metal·lúrgiques es dedicaren a produir eines i estris per al camp; calderes i làmines de ferro i acer per a d'altres sectors industrials; gèneres com estructures fèrriques diverses i balconades, per a la construcció, entre d'altres exemples. Els subsectors manufacturadors podien alimentar-se recíprocament, tot consolidant complicitats mútues.

3. *El pes decisiu del treball femení en el model de creixement.* Des de la segona meitat del segle XIX les dones es van incorporant massivament al món fabril i manufacturer, encara que les fonts oficials no registrin la totalitat de dones que van arribar a ocupar-se en aquestes activitats del sector secundari. La penúria econòmica i la necessitat d'augmentar les entrades dineràries de la família impulsaran a totes aquestes dones a integrar-se en un món laboral hostil la majoria de vegades, tenint en compte que:

- Les activitats manufacturadores domiciliàries ocuparan una porció importantíssima de dones dedicades al treball de transformació. La poliactivitat serà una de les característiques d'aquestes treballadores, que combinaran les tasques agràries, les domèstiques i reproductives i les manufacturadores de manera que, amb el seu auxili, s'assegurava la supervivència de la unitat familiar.
- Les dones es van ocupar eminentment en els oficis que tradicionalment s'han considerat com a femenins. El més representatiu, sens dubte, ha estat el sector dels teixits i de la confecció, al qual, a Mallorca, cal afegir l'elaboració de calçat i articles de cuir, les activitats relacionades amb els brodats, la fabricació de portamonedes de plata, l'obratge del palmell i de l'espart i, ja al segle XX, la producció de perles artificials.
- Les condicions laborals que van haver de suportar les dones van ser especialment dures. La manca d'higiene dels centres laborals, les llargues jornades efectuades, la insalubritat dels productes manejats, les poques mesures de seguretat en determinades indústries i, en definitiva, l'explotació a la qual estaven sotmeses eren fets que compartien amb els seus col·legues masculins. Però a aquest desolador panorama cal afegir la discriminació salarial, el maltractament, l'abús i l'assetjament a què eren sotmeses les treballadores industrials.

4. Conclusions

La indústria mallorquina, entre 1850 i 1960, es mou en tres estrats, que podem albirar en funció de les recerques enllestides, amb una cronologia que és orientativa:

- a) *Un primer estrat (1850-1910/1920) és el que se sustenta sobre el treball manufacturer, orgànic, sense una excessiva participació de components minerals, amb la utilització*

intensiva de la força laboral com a primordial factor. Els gèneres s'orienten envers el mercat interior insular, recorregut per una munió ingent de traginers i marxandos, que traslladen petites quantitats de mercaderies entre diferents localitats. Les formes organitzatives pròpies del *putting-out system* no són ignorades: de fet, en moltes ocasions és el capital comercial qui mou matèries primeres, productes acabats i diners en metàl·lic, qui pot lliurar estris i eines als productors, que transgredeixen normatives i actuen, porosament, en quefers diversos, tot fent simultànies tasques que porten a l'autoexplotació: treball pagès i menestral; pagesos sense fàbriques, podríem dir. La dispersió productiva es consolida, i es pot redreçar amb increments de les demandes i, per tant, als requeriments de més producció. L'estabilitat salarial contribueix a facilitar el procés; el treball femení i infantil ajuda a millorar la competitivitat. Malgrat això, la fàbrica es va consolidant, de manera gradual, com a centre productiu.

- b) *Un segon estrat (1850-1940) comporta un grau de més concentració productiva* que, no obstant això, no eludeix en paral·lel la consecució d'activitats genuïnes del primer estrat: manufactura i indústria, sovint sinònimes, es poden presentar com aparentment antagoniques. Els empresaris, que provenen tant del propi capital comercial com del món menestral —és a dir, ara també de la producció— fan servir rendes de localització positives i experiències acumulades per als nous negocis: la pervivència en la fabricació de sabons fluixos a Andratx —abundància d'oli d'oliva i de barrelles, forta connexió comercial amb les Antilles—, malgrat que la seva època daurada fou la segona meitat del Vuit-cents; l'elaboració de teixits a Sóller, Esporles, Palma —entre d'altres indrets—, amb forts vincles amb els mercats peninsulars i colonials; la producció vitícola i alimentària a Felanitx, Porreres, sa Pobla, Palma, que facilita l'expansió de conserves vegetals amb tecnologia avançada, vins i licors, farines que fan servir mètodes moderns a la molta i que faciliten la possibilitat de distintes castes, tot amb destinacions internacionals i, per suposat, envers el mercat espanyol; el gradual desenvolupament del calçat i dels treballs de la pell a la comarca del Raiguer, amb Inca com a gran epicentre, fent servir els coneixements previs sobre el sector i els contactes externs de sabaters emprenedors; el disseny i la fabricació de calderes de vapor que s'encabiran en els vaixells de navilieres mallorquines, des de centres fabrils a Sóller i Palma. Mostres il·lustratives del grau de major concentració del capital manufacturer que, de mica en mica, esdevé industrial en el sentit radical del concepte: tant en el camp de la inversió, com en el del treball. En aquest segon estrat, l'economia es va "mineralitzant", atès que introdueix nous enginys que necessiten combustibles fòssils i, alhora, hom infereix una major dimensió de les unitats productives; però la feina artesanal perviu amb força, de manera rellevant, ja que, com succeïa en el primer estrat, la clau dels salaris estables, baixos, aplanava les decisions de bona part del empresaris per a mantenir activitats que segueixen essent intenses en mà d'obra.
- c) *En un tercer estrat (1920-1960), la capacitat industrial per atraure treballadors és ja proverbial*: al voltant dels anys 1920-1930 i fins a la Guerra Civil Espanyola, el sector secundari significa més del 35 % de la població activa de Mallorca, un percentatge que confirma, des de dades del mercat laboral, el pes industrial. En el decurs de les dècades de 1920-1930, el PIB illenc (tot aglutinant Balears) oscil·là entre l'1,5 % i gairebé el 5 %, mentre que la mitjana nacional fou entre el 2 % i el 2,6 %, magnituds que encaixen plenament amb el fort dinamisme industrial que coneix Mallorca en aquells anys, esperonat tant per la Primera Guerra Mundial com,

després, per la guerra de 1936, quan l'illa esdevé pràcticament el centre neuràlgic fabril dels revoltats, amb una elevada intensitat productiva. En efecte, aquest tercer estrat, i el conjunt de la indústria mallorquina, conegueren una fase d'expansió productiva en el decurs de 1936-1939, particularment rellevant per als sectors del cuir i tèxtil.⁴ Aquesta conjuntura cedí pas a l'inici de l'autarquia econòmica, amb avatars complexos, que en el cas de Mallorca es perllongaren fins pràcticament les acaballes de la dècada de 1940.

La indústria es va refer després de la postguerra, amb força dificultats, tal com es detecta a l'IPIBAL. Testimonis qualitatiu corroboren aquesta impressió: el 1949, un funcionari anònim de l'estadística oficial destacava que

Va resurgiendo el comercio exterior de estas islas, representado principalmente en cuanto a exportación industrial por calzados, tejidos y bordados, alfombras, mantas, conservas, anisados y licores, perlas imitación y vidrio artístico, artesanía de madera y obra de palmito y rafia, productos del cerdo y turrone, y en cuanto a exportación agrícola por la almendra, pulpa de albaricoques, patatas, alcázaras, semilla de algarrobas, ajos e higos.⁵

La nomenclatura de mercaderies és explícita. En primer lloc, se subratlla que la represa s'edifica tant en l'exportació industrial com a causa de l'especificament agrícola. En segon terme, les mercaderies ressenyades confirmen que els protagonistes són sectors no pautadors en el terreny no manufacturer, intensius en força de treball i amb quotes de mercat rellevants; i produccions agrícoles que arranquen del canvi de model agrari iniciat a partir dels anys 1830. El radi d'acció dels productes balears comença a ser de bell nou ampli, tal com ja va succeir en etapes anteriors, en les quals la connexió exterior de les economies insulars sempre fou sòlida i vigorosa. Aquests mercats, a final dels anys 1940, abraçaven pràcticament tots els continents i auguraven graus d'obertura majors de l'economia mallorquina. Vet ací, doncs, l'esquema de l'expansió econòmica illenca a les portes del turisme de masses: agricultura comercial especialitzada en ametles, cítrics, patates i garroves, indústries agràries orientades a la fabricació de conserves vegetals; indústries lleugeres de béns de consum, concretades en el calçat i en els teixits. L'aparent milloria que detecten els coetanis a la darrereria de la dècada de 1940, es comença a observar en els anys vinents. En efecte, un document redactat el 1952, prosseguia amb aquesta mateixa línia argumental:

El comercio exterior (...) de Mallorca ha ido adquiriendo, a pesar de las trabas inevitables, una actividad destacable en relación a los pasados años, incremento atribuible a la mejora de los cambios especiales de exportación y sistema de cuentas combinadas o de compensación, que permite competir en el extranjero con otros precios internacionales. (...) Siempre fueron de suma aceptación en los mercados internacionales los productos del agro y de la actividad fabril isleña, tales como

4 Memoria comercial de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Palma de Mallorca, any 1939:

Se inicia así una nueva etapa de espléndido desarrollo y extraordinaria eficacia. Las fábricas de calzado mallorquinas aumentan hasta tal punto sus posibilidades, que se llega a producir la cifra récord de 10.000 pares diarios de borceguetes para el ejército nacional sin desatender las necesidades más urgentes de la población civil (...) dando gran renombre a Mallorca y que se la considere como uno de los mejores centros productores de calzado de España. Algunas de las instalaciones son verdaderos modelos en su clase, por el utillaje y los procedimientos de fabricación mecánica empleados en las mismas, en las que el zapato se crea por medios excelentes de técnica y precisión.

5 ARXIU DEL REGNE DE MALLORCA, "Institut Nacional d'Estadística", caixa 2.

*el calzado (...) Se notan a faltar ciertas facilidades a los exportadores, y en sus productos, necesidad de materias primas para su mejor desenvolvimiento.*⁶

En aquesta conjuntura de menor intervencionisme estatal, d'abandonament gradual de l'aïllacionisme econòmic i polític, la fabricació industrial conviu amb el creixement sostingut de noves activitats vinculades al sector terciari, amb el turisme de masses com a gran exponent. És així que la gran transformació de l'economia balear es gesta entre aqueixos anys finals de la dècada de 1940 i la primera crisi del petroli de 1973. Aquests sis lustres redefeixen el model de creixement econòmic insular, afavorit i estimulat per l'espectacular avanç de l'economia europea. La renda de situació de les Illes resulta determinant, si bé no és aquest l'únic element explicatiu. No seran, ara, les mercaderies convencionals procedents dels camps o dels tallers urbans les que promouran el gir. Serà la *industria de los forasteros*, en expressió visionària del mallorquí Bartomeu Amengual, secretari de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona des de 1902 a 1957, la causant del fenomen, un procés complex que beu de les activitats prèvies de tot tipus –agràries i industrials– i de la prestesa per a adaptar-se a la realitat canviant dels mercats. Tot plegat, de l'experiència demostrada durant anys pels agents econòmics. El context hi ajudava. Europa es refeia de les conseqüències de la guerra. La millora del seu nivell de vida, juntament amb una legislació adequada, feren possible que un gran contingent de població treballadora pogués fruit de vacances a altres països. D'aquesta manera, s'anà creant una demanda turística cap a la Mediterrània, on els baixos costos oferien avantatges comparatius a la indústria de l'oci. Però la indústria suporta un repte que significa l'atracció de les noves ocupacions relacionades amb el turisme: en el cas emblemàtic del calçat, per exemple, entre 1945 i 1960 havia incrementat de forma notable el nombre d'establiments, és a dir, la seva quota de capitals fixos s'expandí; i a l'inici dels anys 1960 articulava de manera oficial uns 9.000 treballadors, produïa per valor de 900 milions de pessetes –gairebé la meitat del sector secundari regional– i representava el 7,24 % de les exportacions. Però el procés de desindustrialització aparegué i confirmà la pèrdua progressiva dels actius industrials a l'estructura econòmica de Mallorca. Aquest fenomen l'han conegut bona part de les societats industrials, nascudes amb l'embranchida de la primera i de la segona revolucions industrials. La terciarització ha esdevingut un tret característic de les societats modernes que, no obstant això, tal com es deia al principi del treball, no han renunciat al coneixement i a les aportacions –en definitiva, a la política econòmica i al pensament econòmic– fetes en etapes precedents. Vet ací un dels reptes que les ciències socials tenen a Balears (i val a dir que també la classe política).

Les recerques sobre el procés d'industrialització balear, sòlides i rigoroses, enllestides sobretot des del camp de la història econòmica, haurien de contribuir a capgirar aquesta idea, massa derrotista, del passat econòmic de les Illes entès en clau de desfeta sense pal·liatius, sense capacitat de resistència ni de resposta. I cal construir aquesta mena de nou discurs també sense noves mitificacions. Perquè en el cas de Mallorca –i igualment en el de Balears– el que no és raonable és cegar la visió d'una realitat econòmica, la industrial, amb característiques ja descrites –que no difereixen en molts casos d'altres contrades europees– que aportaren experiències socials, polítiques i culturals. I que, en definitiva, contribuïren a fixar les bases per a una nova etapa de creixement econòmic.

---

⁶ *Memoria comercial* de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Palma de Mallorca, any 1952.

5. Apèndixs estadístics: l'índex de producció industrial de les Illes Balears (IPIBAL), 1850-2007

Apèndix 1. Producte industrial per habitant en pessetes de 1970. Índexs regionals de producció industrial, 1929=100

	Balears	IPIBAL	Andalusia	IPIAN	Catalunya	IPICAT	Euzkadi	IPIEUZ	Espanya	IPIES
1850	185	3	533	10	1.255	8			657	13
1851	182	3	519	10	1.347	9			722	15
1852	200	3	549	11	1.404	9			732	15
1853	219	3	616	12	1.490	10			722	15
1854	229	3	703	14	1.525	10			696	15
1855	246	4	845	17	1.540	10			741	16
1856	227	3	641	13	1.722	12			797	17
1857	649	10	697	15	1.781	12			819	18
1858	715	11	803	16	1.872	13			837	18
1859	936	14	834	18	1.873	13			864	19
1860	1.101	17	636	14	2.034	14	33	1	900	20
1861	1.419	21	781	17	2.096	15	34	1	930	21
1862	1.512	23	767	16	1.955	14	52	2	884	20
1863	1.424	22	983	21	1.933	14	61	3	905	20
1864	1.591	24	982	21	1.844	13	70	3	910	20
1865	1.682	26	1.083	24	1.825	13	65	3	941	21
1866	1.833	28	891	20	1.821	13	60	3	923	21
1867	1.667	26	964	21	1.918	14	69	3	990	22
1868	1.737	27	942	21	2.015	14	79	3	896	20
1869	2.039	32	969	22	1.966	14	84	4	928	21
1870	3.096	49	910	20	2.070	15	106	5	990	22
1871	2.265	36	1.045	24	2.362	17	140	6	1.091	24
1872	2.454	39	984	22	2.607	19	146	6	1.160	26
1873	2.503	40	1.281	29	2.590	19	120	5	1.302	30
1874	2.592	41	1.096	25	2.319	17	236	1	1.223	28
1875	2.712	43	981	23	2.730	20	259	1	1.260	29
1876	2.380	38	996	19	3.054	22	1.172	5	1.287	30
1877	2.305	37	1.146	27	3.116	23	2.457	11	1.356	31
1878	2.448	39	1.532	24	3.241	24	2.999	14	1.326	31
1879	2.588	42	1.042	25	3.189	24	2.998	14	1.277	30
1880	2.529	41	1.086	26	3.334	25	5.323	25	1.315	31
1881	3.035	49	1.137	27	3.086	23	5.474	26	1.433	34

1882	3.403	55	1.096	26	3.878	29	7.323	36	1.472	35
1883	2.723	44	1.345	32	4.035	30	7.119	35	1.563	37
1884	3.002	49	1.377	33	4.264	32	6.275	31	1.555	37
1885	2.610	43	1.552	38	4.268	33	6.642	34	1.557	38
1886	2.988	50	1.431	35	4.096	31	6.663	34	1.446	35
1887	2.875	48	1.510	37	4.053	31	7.764	40	1.393	34
1888	3.416	57	1.467	35	3.908	30	7.521	39	1.459	36
1889	4.432	75	1.579	39	4.209	33	8.369	44	1.556	38
1890	4.344	74	1.570	39	4.301	34	9.005	47	1.591	40
1891	4.765	81	1.344	33	4.774	38	8.676	46	1.582	40
1892	5.003	86	1.443	35	5.008	40	8.407	45	1.657	42
1893	5.233	90	1.737	43	5.439	43	8.430	46	1.798	45
1894	4.008	69	1.684	42	5.555	44	8.357	46	1.722	44
1895	3.767	65	1.821	45	5.705	46	8.794	49	1.704	44
1896	3.682	64	1.760	44	5.649	45	9.119	52	1.738	45
1897	3.599	63	1.616	41	5.243	42	9.575	55	1.635	42
1898	3.070	54	1.703	43	5.512	45	8.669	51	1.803	47
1899	3.344	59	1.739	43	5.786	47	10.688	64	1.915	50
1900	3.408	60	1.823	46	5.728	47	9.273	57	1.970	51
1901	3.642	65	2.001	51	6.101	50	8.851	60	1.973	51
1902	3.968	71	1.856	48	6.134	51	9.763	62	2.066	54
1903	4.779	85	1.707	44	6.472	54	9.369	60	2.032	54
1904	4.496	81	1.606	42	6.473	54	9.084	59	1.927	51
1905	4.340	78	1.521	40	6.564	55	9.930	65	1.930	52
1906	4.242	77	1.694	45	6.605	56	9.839	66	2.040	55
1907	4.180	76	2.071	55	6.960	59	10.157	68	2.146	58
1908	4.735	87	2.058	55	7.031	60	10.118	68	2.203	60
1909	4.571	84	1.717	46	6.918	60	10.089	69	2.066	57
1910	3.855	71	2.084	57	6.710	58	8.540	58	2.120	59
1911	4.333	80	2.262	63	6.721	59	8.718	60	2.156	60
1912	4.795	90	1.907	53	7.069	63	8.693	61	2.355	66
1913	5.256	99	2.153	61	7.459	67	9.901	70	2.236	63
1914	4.328	82	2.180	62	7.430	68	8.266	59	2.390	63
1915	5.287	101	2.470	71	8.687	79	8.797	64	2.479	66
1916	4.783	92	2.484	72	8.445	79	9.253	68	2.578	69
1917	5.414	104	2.719	79	7.936	75	7.190	53	2.511	68
1918	4.428	85	2.143	63	8.033	77	6.690	50	2.542	69
1919	4.967	97	2.215	66	6.964	71	7.041	54	2.341	64
1920	4.416	86	1.993	60	7.303	71	7.183	56	2.434	67
1921	3.619	71	2.109	64	7.197	71	5.760	46	2.440	68
1922	3.770	74	2.173	66	7.669	78	4.327	35	2.456	69

1923	3.753	74	2.479	76	7.756	80	6.037	49	2.731	77
1924	4.931	98	2.352	73	8.120	85	8.583	71	2.840	81
1925	5.133	102	2.230	70	8.188	87	8.071	67	2.947	84
1926	4.753	95	2.488	78	8.322	90	7.828	66	3.059	89
1927	4.135	82	3.061	98	8.532	95	8.897	76	3.115	92
1928	4.382	88	2.569	81	8.853	100	9.649	85	3.377	100
1929	4.978	100	3.072	100	8.733	100	11.298	100	3.334	100
1930	5.188	105	2.730	90	9.014	105	9.698	88	3.478	105
1931	5.759	117	2.450	81	9.399	110	7.880	72	3.087	95
1932	6.042	123	2.199	74	9.997	112	6.497	59	3.032	94
1933	4.512	93	2.166	74	9.435	110	7.047	65	2.970	93
1934	4.763	98	2.116	74	9.620	112	7.566	70	3.010	95
1935	4.543	94	2.271	82	9.787	115	8.120	76	3.081	98
1936	2.991	62	1.651	59	7.489	88	4.744	45	2.595	71
1937	3.048	64	1.238	45	5.446	65	3.626	34	2.077	54
1938	3.271	68	1.330	49	5.531	65	5.669	54	2.177	59
1939	3.324	70	1.240	46	5.863	69	6.354	61	2.329	55
1940	2.852	60	1.079	40	5.679	68	8.355	81	2.467	84
1941	3.417	72	1.176	44	5.669	69	7.322	72	2.288	79
1942	3.577	76	1.359	52	6.180	76	7.280	72	2.422	84
1943	3.880	83	1.116	43	6.744	84	7.859	79	2.416	87
1944	3.873	83	1.478	56	6.519	82	9.684	94	2.602	91
1945	4.257	92	1.217	47	6.457	84	8.322	85	2.454	87
1946	4.713	102	1.268	49	6.345	82	8.927	92	2.710	97
1947	5.196	114	1.574	62	6.421	84	8.351	87	2.646	95
1948	6.299	140	1.634	65	6.143	81	8.892	94	2.749	100
1949	6.440	144	1.262	50	5.626	75	8.418	90	2.677	98
1950	6.880	157	1.567	63	5.818	79	10.969	118	2.901	107
1951	7.144	164	1.560	63	6.022	83	10.033	111	3.011	112
1952	7.626	177	2.117	86	6.802	96	11.117	127	3.636	134
1953	7.339	171	1.816	74	6.944	100	13.259	155	3.568	135
1954	7.563	177	1.931	76	7.297	107	14.415	173	3.829	145
1955	9.201	217	1.923	80	7.591	114	15.447	189	3.715	156
1956	8.843	210	1.992	83	8.435	129	15.883	201	4.365	171
1957	9.288	221	2.158	90	8.760	136	13.679	178	4.653	187
1958	9.134	219	2.234	93	9.052	147	13.308	178	4.990	204
1959	9.179	221	2.216	93	10.580	171	12.465	171	5.053	207
1960	9.737	236	2.167	92	9.088	149	12.493	174	5.022	204
1961	9.175	224	2.402	102	7.172	177	14.254	206	5.946	242
1962	9.036	222	2.623	111	11.177	195	13.256	199	6.464	268
1963	10.698	266	2.744	116	11.383	204	14.437	223	6.749	281

1964	10.142	253	3.355	143	12.128	233	15.028	241	7.189	305
1965	9.554	240	3.579	152	13.292	252	17.072	278	8.241	358
1966	7.961	201	3.787	161	14.894	289	18.254	309	8.808	383
1967	9.329	237	3.987	166	15.344	306	19.284	332	9.263	406
1968	10.649	274	4.220	180	16.436	336	19.782	358	10.039	439
1969	12.772	331	5.073	217	19.333	405	22.595	416	11.499	509
1970	14.353	376	5.654	242	20.305	435	23.733	452	12.562	569
1971	13.307	355	5.885	254	21.390	463	25.974	501	12.938	579
1972	11.754	318	6.623	288	23.741	522	29.899	585	14.330	656
1973	12.006	332	8.024	352	26.430	589	33.320	660	15.204	698
1974	12.832	372	8.122	359	26.182	591	35.739	718	16.557	770
1975	11.995	371	9.286	413	27.551	630	36.383	741	16.095	755
1976	13.897	441	9.621	430	26.923	633	35.292	729	17.665	793
1977	12.581	416	10.289	463	26.766	639	33.988	711	18.543	835
1978	12.700	427	10.323	538	24.426	592	32.494	688	18.913	854
1979	12.178	416	11.141	506	25.998	639	31.959	684	17.862	861
1980	11.507	399	11.765	537	26.069	650	35.166	762	17.832	871
1981	12.605	443	10.835	560	25.248	630	36.452	788	17.315	863
1982	11.194	398	10.514	563	24.582	615	37.793	817	17.062	853
1983	11.328	406	10.838	572	25.803	646	35.935	775	17.491	876
1984	11.770	425	10.690	537	25.946	650	33.278	716	17.605	884
1985	10.722	394	10.388	524	26.135	657	32.238	692	17.867	901
1986	10.374	386	11.321	577	27.031	680	33.575	719	18.240	929
1987	10.079	377	11.964	612	28.470	717	32.454	695	19.008	972
1988	13.294	509	13.470	698	29.774	751	32.906	702	19.382	1.002
1989	12.934	502	15.539	810	30.884	781	33.999	726	20.041	1.047
1990	12.305	484	16.317	862	31.373	794	33.390	713	19.873	1.047
1991	11.560	461	15.560	832	29.758	754	32.875	702	20.221	1.039
1992	10.544	426	13.891	750	30.207	765	31.564	672	19.533	1.011
1993	9.801	402	10.686	580	32.553	825	29.531	630	18.307	962
1994	11.147	469	13.141	718	33.642	854	32.093	684	19.442	1.033
1995	11.205	484	13.025	766	34.893	887	34.586	737	20.222	1.081
1996	11.230	497	13.890	747	34.624	881	34.564	737	20.483	1.073
1997	11.516	516	13.533	813	32.975	848	36.955	788	21.840	1.147
1998	11.469	523	15.552	859	34.959	893	39.581	844	22.958	1.208
1999	11.533	536	16.228	896	35.942	920	40.583	865	23.363	1.240
2000	11.259	534	16.616	918	37.095	900	43.057	918	24.109	1.290
2001	11.497	550	16.956	930	37.701	934	43.567	933	23.791	1.272
2002	11.214	554	17.635	944	38.199	930	44.101	944	23.767	1.254
2003	11.296	565	17.985	966	39.677	932	44.950	975	23.491	1.257
2004	11.474	592	18.427	1.018	40.002	947	45.885	978	23.978	1.282

2005	10.848	586	18.565	1.056	40.776	959	47.629	1.026	23.959	1.281
2006	10.133	541	18.635	1.133	41.682	1.007	50.051	1.068	25.455	1.361
2007	10.547	534	18.754	1.036	42.288	1.026	52.281	1.115	27.943	1.494

FONT: Manera-Parejo (2009)

Apèndix 2. Índex de producció industrial de Balears (IPIBAL), per sectors agregats. Valors en milions de pessetes i producte per habitant en pessetes de 1970

	Energia	Mineria	Béns d'equipament	Béns intermedis	Béns de consum	Totals	IPIBAL	Taxa de creixement	IPIBAL per habitant
1850					56.791.764	56.791.764	3		4
1851					56.137.570	56.137.570	3	0	4
1852					62.520.186	62.520.186	3	0	4
1853					69.013.846	69.013.846	3	0	4
1854					72.929.354	72.929.354	3	0	5
1855					78.216.014	78.216.014	4	0	5
1856					72.383.790	72.383.790	3	0	5
1857				15.827.263	192.285.983	208.113.245	10	6	13
1858				24.057.439	205.792.519	229.849.958	11	1	14
1859				38.256.755	262.896.296	301.153.051	14	3	19
1860			25.232.220	51.189.889	278.944.154	355.366.263	17	3	22
1861	4.957.119		30.569.805	36.538.366	385.934.917	458.000.207	21	5	29
1862	9.845.169		20.218.125	55.169.315	404.656.511	489.889.119	23	1	30
1863	11.359.451		19.129.581	56.643.434	375.869.003	463.001.470	22	-1	29
1864	14.967.019		15.851.010	55.007.771	431.299.503	517.125.303	24	3	32
1865	9.328.032		12.130.875	69.114.290	458.022.039	548.595.236	26	1	34
1866	11.307.115		18.417.903	52.813.859	517.666.459	600.205.336	28	2	37
1867	11.875.155	124.800	16.061.279	41.402.188	480.184.278	549.647.700	26	-2	33
1868	11.503.193	836.682	17.111.004	45.098.359	503.266.821	577.816.058	27	1	35
1869	13.067.427	3.558.615	13.203.244	56.020.769	597.053.577	682.903.632	32	5	41
1870	17.950.280	3.433.113	17.196.728	86.722.040	917.174.166	1.042.476.326	49	17	62
1871	16.842.247	3.254.367	16.666.205	128.877.442	600.209.897	765.850.158	36	-13	45
1872	17.842.495	3.343.468	24.410.555	93.501.770	690.599.376	829.697.665	39	3	49
1873	7.093.334	3.259.800	19.914.044	74.914.728	743.737.343	848.919.250	40	1	50
1874	11.915.469	3.531.450	13.408.661	104.337.285	746.181.609	879.374.474	41	1	52
1875	12.265.976	5.433.000	15.047.137	117.423.084	771.778.852	921.948.050	43	2	54
1876	14.621.261	2.607.840	22.167.152	102.638.458	667.697.249	809.731.961	38	-5	48
1877	17.139.760	4.087.789	19.698.924	74.961.904	669.875.369	785.763.745	37	-1	46
1878	17.483.491	3.259.800	36.814.779	112.596.499	665.966.723	836.121.292	39	2	49

1879	24.130.370	2.989.653	21.916.448	117.281.977	720.338.064	886.656.511	42	2	52
1880	25.506.598	3.685.588	22.563.428	93.620.947	724.723.492	870.100.052	41	-1	51
1881	32.735.076	2.200.365	16.546.514	108.956.834	884.842.487	1.045.281.275	49	8	61
1882	28.796.408	3.422.790	18.196.313	108.014.096	1.018.548.833	1.176.978.439	55	6	68
1883	31.213.559	3.129.090	13.845.372	82.893.946	817.611.181	948.693.148	44	-11	55
1884	26.432.914	3.835.380	15.284.903	76.894.512	930.883.820	1.053.331.528	49	5	60
1885	36.984.291	4.905.363	20.315.172	78.936.377	785.189.821	926.331.023	43	-6	52
1886	26.848.166	3.467.082	21.900.273	114.812.366	898.456.444	1.065.484.331	50	7	60
1887	28.553.528	2.099.775	22.838.394	147.692.850	826.122.920	1.027.307.467	48	-2	58
1888	28.291.348	1.803.756	15.964.232	144.057.246	1.033.502.800	1.223.619.381	57	9	69
1889	27.954.773	2.825.160	27.056.704	137.147.865	1.403.579.407	1.598.563.908	75	18	89
1890	29.888.710	3.167.439	32.510.745	126.921.979	1.387.848.685	1.580.337.558	74	-1	87
1891	36.054.657	2.673.036	63.306.993	127.041.892	1.505.815.872	1.734.892.449	81	7	96
1892	47.636.267	1.439.745	57.678.267	129.240.253	1.590.162.190	1.826.156.723	86	4	101
1893	66.657.135	1.233.291	52.664.172	124.890.763	1.670.305.452	1.915.750.813	90	4	105
1894	77.752.544	1.032.270	33.254.772	117.177.951	1.243.019.480	1.472.237.018	69	-21	81
1895	66.425.728	3.715.200	25.232.220	125.348.360	1.174.209.604	1.394.931.113	65	-4	76
1896	69.563.122	3.747.600	28.822.959	120.268.958	1.145.750.998	1.368.153.637	64	-1	74
1897	64.503.916	4.320.000	41.406.720	90.034.123	1.141.842.848	1.342.107.606	63	-1	72
1898	69.456.124	4.368.600	32.332.826	39.328.204	1.003.541.591	1.149.027.344	54	-9	62
1899	72.400.393	4.476.600	53.751.098	48.812.786	1.075.651.581	1.255.092.458	59	5	67
1900	78.042.139	3.935.250	28.386.248	131.933.506	1.040.459.296	1.282.756.438	60	1	68
1901	67.541.438	3.368.520	41.018.532	99.927.100	1.166.282.646	1.378.138.235	65	4	73
1902	53.341.621	3.858.300	51.903.971	147.606.895	1.249.812.440	1.506.523.226	71	6	80
1903	59.309.819	4.085.856	106.512.317	193.492.073	1.455.992.571	1.819.392.637	85	15	96
1904	65.215.916	4.399.920	58.212.026	164.478.910	1.425.170.741	1.717.477.513	81	-5	90
1905	66.215.716	4.395.492	68.013.773	157.372.071	1.371.931.014	1.667.928.066	78	-2	87
1906	66.151.579	4.398.300	78.883.037	110.590.608	1.375.270.137	1.635.293.660	77	-2	85
1907	74.224.261	4.547.556	173.685.016	167.745.293	1.201.308.054	1.621.510.180	76	-1	84
1908	76.736.287	4.606.956	247.718.937	154.617.151	1.363.760.600	1.847.439.932	87	11	95
1909	105.767.708	4.615.920	272.860.580	158.788.453	1.246.715.849	1.788.748.510	84	-3	92
1910	79.506.542	3.576.690	187.344.381	164.849.384	1.082.010.173	1.517.287.170	71	-13	77
1911	70.285.846	4.400.568	228.814.182	149.462.546	1.262.939.772	1.715.902.914	80	9	87
1912	69.010.893	4.603.500	211.297.198	192.962.563	1.431.909.544	1.909.783.698	90	9	96
1913	67.768.417	4.553.820	176.095.016	214.476.085	1.642.121.461	2.105.014.799	99	9	106
1914	66.377.821	4.943.970	200.948.753	152.191.349	1.320.382.287	1.744.844.180	82	-17	87
1915	65.818.457	3.055.050	158.057.214	260.784.651	1.659.154.389	2.146.869.761	101	19	106
1916	95.459.887	4.436.424	168.260.089	170.145.124	1.516.640.968	1.954.942.492	92	-9	96
1917	142.641.677	96.120	225.249.322	260.261.178	1.586.128.826	2.214.377.122	104	12	109
1918	138.632.251	1.039.770	91.547.670	263.307.601	1.327.967.743	1.822.495.035	85	-18	89
1919	102.634.119	3.745.440	156.805.830	245.664.475	1.549.622.498	2.058.472.362	97	11	100

1920	146.706.737	6.020.730	184.066.016	251.886.019	1.254.052.749	1.842.732.251	86	-10	89
1921	116.240.769	4.410.450	115.248.856	197.757.070	1.084.535.205	1.518.192.349	71	-15	73
1922	121.326.850	4.469.850	107.682.650	213.148.897	1.139.189.806	1.585.818.053	74	3	76
1923	123.421.306	4.342.680	69.937.805	195.075.354	1.190.338.820	1.583.115.964	74	0	75
1924	124.699.621	5.254.092	114.082.671	433.360.445	1.407.774.509	2.085.171.338	98	24	99
1925	127.410.997	3.090.258	85.045.564	405.703.410	1.552.913.502	2.174.163.730	102	4	103
1926	143.168.153	3.592.566	105.286.179	369.352.324	1.398.066.814	2.019.466.036	95	-7	95
1927	144.908.062	4.310.280	77.571.024	302.116.101	1.224.535.616	1.753.441.083	82	-12	83
1928	112.612.169	4.154.544	40.436.250	369.546.546	1.340.925.478	1.867.674.987	88	5	88
1929	123.346.887	3.756.186	33.204.631	415.849.262	1.556.363.222	2.132.520.188	100	12	100
1930	121.072.243	3.645.810	57.230.233	422.333.940	1.631.651.721	2.235.933.948	105	5	104
1931	116.297.832	4.309.254	73.108.740	518.645.055	1.781.582.560	2.493.943.441	117	12	116
1932	119.824.666	3.221.532	89.768.475	479.779.968	1.936.738.512	2.629.333.154	123	6	121
1933	132.784.657	3.964.950	126.161.100	443.166.844	1.269.509.085	1.975.586.635	93	-31	91
1934	125.997.976	2.563.488	181.235.273	448.368.140	1.336.648.065	2.094.812.943	98	6	96
1935	127.486.324	3.557.304	121.632.240	498.089.401	1.253.709.290	2.004.474.560	94	-4	91
1936	112.054.250	3.414.096	61.608.671	244.563.868	902.701.165	1.324.342.050	62	-32	60
1937	119.536.758	3.602.826	4.205.370	240.417.623	988.895.155	1.356.657.732	64	2	61
1938	108.383.670	2.704.428	55.992.884	289.899.780	1.001.506.891	1.458.487.653	68	5	66
1939	80.253.855	3.407.130	19.291.326	371.513.544	1.012.224.483	1.486.690.338	70	1	67
1940	138.552.211	1.809.000	52.567.125	151.234.520	937.057.451	1.281.220.307	60	-10	57
1941	160.870.234	1.869.642	64.374.510	242.962.147	1.072.650.341	1.542.726.874	72	12	69
1942	168.835.708	135.000	72.793.429	222.492.904	1.157.058.562	1.621.315.603	76	4	72
1943	154.917.976	1.079.298	46.960.570	214.519.837	1.346.742.197	1.764.219.878	83	7	78
1944	167.332.787	67.284	32.616.600	196.949.736	1.372.222.799	1.769.189.206	83	0	78
1945	223.250.102	164.646	20.935.152	202.212.721	1.512.860.707	1.959.423.327	92	9	86
1946	285.073.484	2.016.846	21.119.938	226.653.330	1.647.489.085	2.182.352.682	102	10	95
1947	236.401.706	2.906.253	21.378.179	261.891.704	1.914.149.627	2.436.727.470	114	12	104
1948	275.180.200	4.576.554	17.194.213	306.252.639	2.373.631.863	2.976.835.469	140	25	127
1949	200.704.206	3.963.870	11.897.326	290.594.794	2.573.500.942	3.080.661.137	144	5	129
1950	211.183.324	7.354.800	9.710.793	279.204.683	2.834.912.654	3.342.366.253	157	12	138
1951	228.598.095	4.049.622	9.511.214	258.275.219	2.999.861.905	3.500.296.054	164	7	144
1952	249.544.950	4.082.670	14.464.519	247.524.708	3.256.049.772	3.771.666.618	177	13	153
1953	268.167.908	3.691.710	21.677.375	194.214.849	3.167.239.778	3.654.991.621	171	-5	147
1954	274.885.176	4.075.110	34.332.655	204.852.569	3.266.443.998	3.784.589.508	177	6	152
1955	311.233.709	3.626.100	39.355.467	214.038.550	4.055.897.887	4.624.151.713	217	39	185
1956	385.989.342	4.541.400	50.866.985	208.285.321	3.826.802.786	4.476.485.834	210	-7	178
1957	443.443.448	4.043.250	70.137.008	233.216.001	3.971.642.643	4.722.482.349	221	12	187
1958	384.863.314	2.653.344	88.250.315	228.823.579	3.959.665.856	4.664.256.408	219	-3	183
1959	502.219.212	2.187.864	93.913.387	216.462.782	3.893.061.717	4.707.844.962	221	2	184
1960	597.325.359	1.925.100	69.929.740	217.327.283	4.144.934.267	5.031.441.749	236	15	196

1961	677.294.324	2.512.404	61.657.935	203.052.723	3.826.103.410	4.770.620.796	224	-12	184
1962	657.574.298	3.060.828	119.104.633	223.710.212	3.737.297.708	4.740.747.678	222	-1	182
1963	620.614.802	3.665.574	117.790.499	187.833.947	4.733.050.516	5.662.955.338	266	43	215
1964	637.245.618	4.341.330	77.963.361	224.252.293	4.461.203.346	5.405.005.948	253	-12	204
1965	708.875.369	5.030.532	41.765.035	231.666.971	4.127.124.864	5.114.462.770	240	-14	192
1966	726.690.880	4.611.600	36.800.528	173.278.275	3.348.679.924	4.290.061.208	201	-39	160
1967	816.011.222	5.403.402	46.461.808	254.364.960	3.937.901.128	5.060.142.520	237	36	187
1968	899.573.373	4.860.000	107.967.740	298.220.653	4.526.146.183	5.836.767.949	274	36	214
1969	933.321.638	4.433.940	181.164.478	331.957.031	5.607.315.565	7.058.192.652	331	57	257
1970	1.181.420.264	4.320.000	187.187.640	338.017.126	6.304.105.038	8.015.050.067	376	45	288
1971	1.289.635.999	4.428.000	169.587.755	334.537.287	5.772.608.092	7.570.797.132	355	-21	267
1972	1.377.487.998	4.266.000	155.663.020	415.113.329	4.830.758.836	6.783.289.183	318	-37	236
1973	1.506.239.877	5.119.200	140.390.730	314.720.230	5.103.104.324	7.069.574.361	332	13	241
1974	1.563.559.541	3.632.310	118.298.995	325.769.266	5.916.741.573	7.928.001.684	372	40	258
1975	1.579.552.533	4.114.800	183.839.170	339.956.078	5.807.554.684	7.915.017.265	371	-1	241
1976	1.646.294.035	4.013.280	167.260.160	401.794.362	7.176.560.568	9.395.922.406	441	69	279
1977	1.605.502.137	3.021.678	67.737.484	416.842.070	6.778.921.828	8.872.025.197	416	-25	253
1978	1.732.052.165	3.524.310	207.615.957	473.870.591	6.687.376.251	9.104.439.273	427	11	255
1979	1.957.039.174	3.776.220	72.773.204	455.015.387	6.383.642.101	8.872.246.086	416	-11	245
1980	2.079.353.540	3.689.496	124.628.900	443.012.218	5.866.855.915	8.517.540.068	399	-17	231
1981	2.126.495.653	3.638.844	146.554.903	498.076.855	6.672.658.033	9.447.424.287	443	44	253
1982	2.300.115.864	3.823.740	118.830.872	480.484.802	5.578.671.323	8.481.926.602	398	-45	225
1983	2.858.066.920	4.412.934	124.762.895	461.950.731	5.200.344.245	8.649.537.725	406	8	228
1984	2.734.371.505	3.766.284	140.193.585	440.856.879	5.735.962.555	9.055.150.807	425	19	236
1985	2.791.563.566	3.247.344	130.880.975	390.142.177	5.096.772.548	8.412.606.610	394	-30	215
1986	2.937.133.835	3.420.252	122.258.945	376.796.488	4.783.039.672	8.222.649.192	386	-9	208
1987	2.903.403.998	2.947.860	163.037.477	396.797.442	4.581.349.859	8.047.536.636	377	-9	202
1988	2.697.103.900	3.458.484	159.758.645	422.461.904	7.563.798.079	10.846.581.012	509	132	267
1989	2.785.929.446	2.736.720	279.553.290	392.617.488	7.241.818.897	10.702.655.841	502	-7	260
1990	2.806.626.367	2.446.524	280.698.389	407.144.157	6.828.268.730	10.325.184.167	484	-18	247
1991	2.923.233.042	4.002.480	393.128.941	342.849.700	6.173.734.278	9.836.948.442	461	-23	232
1992	2.960.100.197	2.726.514	302.059.295	378.170.708	5.451.424.235	9.094.480.949	426	-35	212
1993	3.020.975.346	3.354.102	334.913.445	349.047.015	4.859.921.096	8.568.211.003	402	-25	197
1994	3.150.367.073	3.630.798	471.284.962	441.905.968	5.936.944.229	10.004.133.029	469	67	224
1995	3.280.580.639	4.047.840	475.833.813	471.523.305	6.086.298.256	10.318.283.853	484	15	225
1996	3.455.662.034	2.673.378	145.085.265	481.763.619	6.516.753.547	10.601.937.843	497	13	226
1997	3.736.140.446	1.578.906	91.709.415	520.635.029	6.654.485.096	11.004.548.892	516	19	231
1998	4.111.775.129	2.757.726	132.016.269	565.012.071	6.349.671.610	11.161.232.805	523	7	230
1999	4.534.059.368	3.672.432	146.702.715	639.234.269	6.101.985.960	11.425.654.743	536	12	232
2000	4.778.087.535	3.609.576	162.618.423	678.539.978	5.754.688.137	11.377.543.649	534	-2	226
2001	5.157.382.412	3.647.214	122.602.710	717.648.510	5.724.122.785	11.725.403.631	550	16	231

2002	5.254.077.902	2.412.666	154.951.710	641.913.169	5.757.583.423	11.810.938.870	554	4	230
2003	5.770.514.993	2.900.448	90.900.690	637.781.850	5.549.452.655	12.051.550.636	565	11	231
2004	6.026.610.476	2.016.144	126.969.825	635.169.527	5.830.854.389	12.621.620.361	592	27	235
2005	6.146.488.547	2.611.386	147.592.313	675.639.046	5.517.303.169	12.489.634.460	586	-6	227
2006	6.075.439.619	2.636.550	175.849.164	647.019.398	4.635.633.730	11.536.578.461	541	-45	204
2007	6.268.552.934	2.531.034	203.151.720	449.735.915	4.460.793.506	11.384.765.110	534	-7	191

FONT: Manera-Parejo (2009)

Apèndix 3. Indústries de béns de consum (tones). Les perles, en milions de nuclis

	Filats de cotó	Teixits de cotó	Filats de llana	Teixits de llana	Teixits de jute	Sabó	Calçat	Paper	Mobles	Perles
1850										
1851										
1852										
1853										
1854										
1855										
1856										
1857	124	225	21	15		2.210	120			
1858	144	336	28	26		3.155	104			
1859	251	426	42	39		3.875	152			
1860	312	445	40	37		3.559	165	15		
1861	481	486	38	35	74	4.770	121	18	33	
1862	422	156	44	41	188	3.749	138	23	36	
1863	255	166	49	45	69	4.186	145	28	14	
1864	189	198	51	47	80	3.397	178	33	28	
1865	225	212	44	41	62	3.935	174	25	44	
1866	268	186	53	48	52	3.307	226	35	30	
1867	344	218	56	51	55	2.671	226	61	45	
1868	298	229	85	79	66	3.087	243	42	65	
1869	344	371	127	134	88	5.529	394	35	47	
1870	439	256	96	88	57	3.927	1.082	17	36	
1871	554	235	109	99	41	5.827	367	12	20	
1872	440	301	127	116	62	4.263	409	17	18	
1873	533	288	107	98	59	4.749	565	15	14	
1874	756	291	115	105	121	3.297	557	22	10	
1875	421	284	103	94	75	4.640	575	34		
1876	531	356	83	77	71	3.154	415	26		

1877	541	478	103	94	66	3.613	436	17		
1878	443	766	109	97	125	1.313	382	12		
1879	712	488	74	66	255	1.067	464	14		
1880	644	418	136	124	249	583	493	8		
1881	466	448	166	151	266	637	693	8		
1882	412	514	267	234	221	709	719	17		
1883	633	499	286	261	244	714	314	30		
1884	462	552	299	277	212	684	275	24	3	
1885	399	346	354	329	122	685	236	18	4	
1886	412	521	341	326	101	778	290	13	8	
1887	423	488	331	294	188	540	350	9	5	
1888	512	533	350	310	201	469	778	7	9	
1889	746	666	467	427	212	876	1.160	13	25	
1890	728	458	495	448	158	661	1.207	22	45	
1891	1.009	445	595	547	88	511	1.363	77	25	
1892	1.036	668	694	631	78	615	1.298	156	18	
1893	855	677	736	685	155	512	1.249	89	17	
1894	618	645	497	441	352	465	934	78	15	
1895	468	636	454	404	222	544	657	65	20	
1896	326	562	456	418	211	314	927	43	25	
1897	398	623	512	477	356	341	628	34	29	
1898	312	688	466	426	347	361	331	22	32	
1899	426	899	463	420	399	419	581	18	39	
1900	301	586	475	435	428	488	626	12	33	
1901	267	555	430	390	256	353	765	11	14	
1902	422	789	478	428	299	208	841	22	17	
1903	541	918	599	547	286	312	963	35	19	
1904	602	854	581	542	444	488	1.107	50	15	
1905	515	688	561	524	556	359	940	89	29	
1906	567	741	540	491	499	283	717	48	23	
1907	856	899	501	463	425	302	719	88	22	
1908	999	956	486	429	401	541	655	123	21	143
1909	1.126	1.075	481	410	355	523	599	99	24	140
1910	756	966	420	390	312	305	633	167	26	106
1911	890	788	551	499	296	236	820	190	24	116
1912	726	902	526	481	222	402	797	199	20	124
1913	688	916	486	436	265	317	1.235	345	13	
1914	602	756	493	451	298	314	1.062	445	10	
1915	667	888	460	421	345	225	1.305	650	16	122
1916	788	898	396	360	212	405	827	420	18	165
1917	856	770	330	300	141	299	712	450	20	148

1918	899	476	324	288	88	286	659	533	28	107
1919	799	944	325	294	55	372	1.021	450	69	171
1920	898	964	400	360	60	322	692	457	71	155
1921	621	612	623	560	71	207	535	667	152	141
1922	583	566	582	522	48	300	649	526	159	125
1923	556	547	391	343	66	175	628	498	169	120
1924	588	561	378	319	64	155	1.433	588	169	112
1925	528	668	365	330	76	125	1.566	701	86	195
1926	266	678	299	271	88	71	1.447	644	87	151
1927	160	699	149	134	97	65	1.102	566	209	189
1928	133	726	286	261	89	99	1.344	256	225	277
1929	126	748	322	293	54	123	1.455	195	245	199
1930	233	756	341	318	68	75	1.601	155	260	190
1931	216	814	380	352	24	56	1.858	135	203	92
1932	188	819	451	410	28	73	1.966	75	245	93
1933	344	652	502	471	58	77	788	45	175	102
1934	756	726	540	492	44	85	772	33	100	31
1935	888	843	394	363	56	70	779	21	85	23
1936	796	722	360	324	22		320	5	43	8
1937	778	748	244	201	126		670			41
1938	654	698	460	423	142		448			71
1939	788	726	432	397	66		525			55
1940	322	312	362	329			493		31	49
1941	355	266	351	341		55	555		29	44
1942	296	245	368	330		70	665		25	60
1943	269	261	354	322		111	787		35	85
1944	322	299	333	301		155	859	5	20	188
1945	333	312	312	288		165	1.005	25	40	204
1946	367	356	176	156		190	1.255	547	55	218
1947	428	417	232	210		225	1.685	506	45	224
1948	426	555	431	389		350	2.315	615	65	220
1949	488	604	397	371		385	2.535	455	72	210
1950	566	678	411	361		285	3.005	498	85	187
1951	476	887	355	325		225	3.311	582	95	168
1952	411	912	344	310		190	3.656	545	180	122
1953	366	1.105	321	295		152	3.390	515	250	104
1954	312	1.326	315	286		145	3.517	500	499	117
1955	355	1.544	310	279		135	4.189	444	548	91
1956	199	1.412	304	276		145	3.893	582	102	101
1957	158	1.455	311	274		121	4.377	689	672	73
1958	212	1.766	185	160		110	4.043	788	650	74

1959	296	1.588	66	45		95	3.475	976	478	71
1960	336	1.912	60	43		105	3.240	1.014	1.358	65
1961	356	1.887				125	3.478	1.121	565	59
1962	412	1.866				114	3.566	1.392	755	48
1963	262	1.356				84	3.788	1.783	1.378	40
1964	56	1.226				79	4.123	1.514	870	43
1965	51	1.269				93	3.666	1.725	699	58
1966	21	1.097				141	2.856	2.123	1.860	45
1967	15	1.166				120	2.466	1.246	2.259	30
1968		956				75	2.996	2.259	5.686	45
1969		901				50	4.887	3.018	6.729	34
1970		725					5.655	2.911	7.458	43
1971		333					4.862	2.811	7.966	32
1972		284					2.995	2.562	8.750	33
1973		355					3.344	5.098	9.125	33
1974		255					3.346	7.467	10.255	29
1975		483					4.414	6.165	11.247	18
1976		266					5.187	6.625	14.650	24
1977		144					5.231	3.845	17.887	24
1978							4.596	2.407	14.366	30
1979							3.946	3.940	12.114	20
1980							3.513	3.902	11.441	24
1981							3.918	5.950	12.455	39
1982							3.128	5.168	9.788	49
1983							2.831	6.116	6.554	49
1984							2.849	5.189	5.636	85
1985							2.634	5.363	5.825	96
1986							2.551	6.561	4.556	77
1987							2.401	6.607	5.023	64
1988							2.261	2.155	5.218	54
1989							1.203	8.337	7.556	60
1990							1.080	7.707	5.895	58
1991							813	10.146	7.892	56
1992							727	9.474	10.275	64
1993							795	8.109	11.525	58
1994							1.222	9.812	9.848	62
1995							1.324	13.033	5.892	67
1996							1.322	14.906	983	60
1997							1.189	17.809	874	99
1998							1.314	22.571	1.930	76
1999							923	28.321	1.796	87

2000							1.610	36.605	3.300	87
2001							1.761	33.250	7.555	89
2002							1.939	32.713	9.580	73
2003							2.118	30.081	12.550	87
2004							1.954	34.811	16.780	65
2005							1.992	33.579	17.780	70
2006							1.362	33.750	9.560	85
2007							556	38.194	6.341	100

FONT: Manera-Parejo (2009)

Apèndix 4. Indústries de béns de consum (tones). Vi, destil·lats, lactis i oli, en milers de litres

	Fabricació de farines	Panificació	Oli d'oliva	Vi	Destil·lats	Conserves vegetals	Conserves càrnies	Lactis	Cafè	Cacau	Goma de garroff
1850	23.526	23.526									
1851	23.255	23.255									
1852	25.899	25.899									
1853	28.589	28.589									
1854	30.211	30.211									
1855	32.401	32.401									
1856	29.985	29.985									
1857	30.012	30.012		25	325						
1858	29.788	29.788		32	391						
1859	31.266	31.266		81	403						
1860	31.999	35.943		68	445	16					
1861	32.560	37.158		54	534	26		2.355	31	47	
1862	33.120	37.632		56	866	15		2.810	39	66	
1863	32.547	35.352	1.095	34	1.015	26		2.238	37	23	
1864	30.022	31.740	125	59	896	46		3.350	32	71	
1865	33.015	34.443		38	914	36	114	3.758	33	54	
1866	33.698	38.950	699	42	1.154	62	155	3.972	37	49	
1867	34.781	38.589		40	787	51	187	3.328	45	47	
1868	35.899	37.173	665	30	675	40	210	3.308	59	67	
1869	38.770	43.665	1.045	56	775	29	155	2.226	67	71	
1870	38.224	40.948	1.366	29	986	33	308	1.965	125	55	
1871	37.995	40.300	1.215	38	1.177	40	260	2.669	88	52	
1872	35.002	36.750	744	58	1.287	39	201	4.214	56	70	
1873	36.144	37.577	1.551	51	1.329	27	191	3.601	89	59	
1874	36.882	38.899	881	34	1.398	30	121	3.488	39	104	

1875	34.565	38.390	761	33	1.299	40	165	4.496	57	84	
1876	32.555	37.999	1.299	68	1.437	56	152	3.846	66	55	
1877	30.001	34.121	719	213	1.002	20	168	3.347	79	63	
1878	29.988	34.500	488	62	1.123	42	107	3.799	79	66	
1879	32.211	41.268	519	208	1.168	37	104	4.007	81	37	
1880	28.895	35.563	625	161	856	32	128	4.000	83	32	
1881	33.455	40.207	755	52	912	30	106	5.146	90	25	
1882	34.550	38.133	12	75	1.102	50	137	6.499	90	70	
1883	36.668	38.514	104	118	1.005	103	145	6.060	102	39	
1884	36.699	40.003	23	103	1.560	58	194	8.336	130	69	
1885	37.995	43.760	79	191	1.092	75	188	5.491	164	64	
1886	38.944	44.293	107	212	1.081	72	224	7.008	174	68	
1887	32.665	38.327	140	236	1.075	133	293	5.087	154	63	
1888	34.777	39.441	356	215	1.225	132	306	4.239	152	56	
1889	30.436	39.208	428	664	1.120	198	550	4.804	219	66	
1890	29.888	37.346	69	680	1.055	117	623	4.144	197	71	
1891	34.562	42.802	2.970	638	1.345	365	690	3.002	72	95	
1892	30.555	38.465		688	1.566	435	880	3.846	221	65	
1893	28.978	37.539		791	1.988	532	1.330	4.548	174	54	
1894	32.699	37.408	1.380	291	2.100	606	1.030	2.983	88	52	
1895	35.534	43.733	4.280	748	2.122	542	1.450	2.794	164	57	
1896	36.662	40.619		177	1.738	712	610	3.061	181	37	
1897	38.559	43.157		84	1.912	730	760	5.190	171	40	
1898	42.566	47.078	511	242	1.477	1.711	840	5.583	137	54	
1899	38.749	41.554	821	201	655	1.780	700	5.196	113	28	
1900	44.112	45.830	517	154	410	1.807	680	4.559	193	64	
1901	45.225	46.653	2.309	195	325	2.421	940	6.028	105	33	
1902	39.565	44.817	405	32	210	2.596	855	6.990	60	45	
1903	46.112	49.920	3.764	161	96	2.369	684	7.820	54	34	
1904	35.665	36.939	1.077	41	99	1.055	550	6.938	22	47	
1905	34.552	35.127	2.373	87	93	1.746	255	8.428	28	59	
1906	44.122	44.998	2.546	60	108	2.694	350	10.630	32	55	
1907	49.588	50.723	4.603	122	89	1.933	280	5.778	33	64	
1908	41.220	42.259	448	125	105	1.393	703	10.477	37	43	
1909	47.775	49.208	2.781	113	108	1.101	282	8.141	38	68	
1910	38.990	40.764	350	120	99	890	519	5.184	40	65	
1911	37.456	40.342	10.629	71	90	950	784	4.977	39	60	
1912	38.787	42.594	60	89	339	1.009	915	9.715	42	67	
1913	39.878	43.870	1.132	137	141	970	899	9.669	33	68	
1914	37.740	40.897	3.039	159	278	1.098	1.021	4.309	40	67	
1915	40.125	46.408	2.119	13	331	869	1.112	9.570	37	54	

1916	39.255	44.638	3.422	59	129	642	1.256	12.220	42	75	
1917	45.778	52.076	13.101	80	117	15.187	1.515	14.477	40	66	
1918	35.650	39.092	3.480	146	177	1.194	1.262	11.517	39	86	
1919	34.568	52.358	2.759	194	121	1.317	1.278	10.799	46	115	
1920	33.489	56.052	2.115	253	86	988	1.381	6.985	42	76	
1921	39.781	66.959	2.777	51	18	958	1.424	3.850	49	86	
1922	41.553	68.262	4.195	157	43	811	1.264	4.054	51	78	
1923	50.121	75.202	4.547	171	56	780	1.412	6.931	44	85	
1924	42.100	46.657	1.664	177	58	846	1.488	3.892	47	61	
1925	44.021	69.412	1.261	280	112	817	1.536	4.478	52	72	
1926	34.545	61.964	115	144	65	996	1.256	4.664	66	85	
1927	45.787	75.993	11.201	117	44	831	1.025	4.915	87	55	
1928	34.554	42.464	101	125	49	858	1.032	5.504	75	99	
1929	39.565	63.138	5.635	137	51	886	1.568	6.588	93	121	
1930	38.955	60.582	130	120	47	965	1.845	6.568	90	117	
1931	37.770	45.969	1.836	88	35	861	1.739	7.021	121	146	
1932	38.052	71.031	2.295	78	33	1.932	1.997	7.364	163	182	
1933	40.055	50.004	410	145	66	1.954	1.550	6.577	145	167	
1934	41.225	75.960	1.497	129	41	1.752	1.680	6.432	166	185	
1935	43.550	80.797	447	108	39	764	1.345	6.266	107	133	
1936	35.512	59.984	-	96	34	362	1.255	5.360	135	162	
1937	33.720	60.245		182	110	943	950	4.877	43	69	
1938	29.150	80.123		135	60	1.139	1.200	4.718	52	105	
1939	30.244	52.909		72	25	1.193	1.520	4.758	39	112	
1940	35.665	59.989	452	75	27	990	1.609	5.177	23	133	
1941	30.340	54.512	939	85	34	756	3.105	5.683	36	97	
1942	30.976	49.854	703	91	34	719	2.955	6.777	45	99	
1943	28.766	45.481	102	113	41	1.024	2.896	9.922	61	94	
1944	23.537	40.039	1.157	110	40	1.142	1.956	11.377	38	76	
1945	27.872	45.066	445	63	24	1.104	2.778	11.907	49	88	
1946	38.332	55.302	1.004	76	34	856	2.850	12.611	43	86	
1947	30.896	48.514	1.990	66	36	994	3.105	13.010	39	79	
1948	28.712	49.506	227	75	33	1.289	3.225	13.467	37	81	
1949	42.330	62.983	971	64	35	1.946	3.669	14.336	39	77	
1950	43.332	66.728	601	51	17	3.350	3.558	14.597	35	52	350
1951	42.210	67.256	838	83	26	5.287	3.256	15.412	29	66	455
1952	44.560	68.285	413	95	28	4.303	3.990	16.184	36	58	375
1953	47.564	70.794	1.413	114	38	4.201	4.125	16.549	34	62	400
1954	38.755	53.223	354	109	35	4.001	4.000	17.732	50	83	295
1955	32.458	51.340	444	96	30	3.934	4.877	26.535	34	89	350
1956	34.650	56.550	1.129	86	29	3.678	4.568	25.855	88	90	375

1957	32.005	53.443	562	80	32	3.597	4.323	23.438	76	95	680
1958	32.343	53.569	469	78	30	3.329	4.588	27.005	75	101	650
1959	33.433	56.672	455	55	25	5.169	4.909	33.673	86	115	680
1960	32.979	53.987	423	43	24	5.459	5.935	39.050	62	106	675
1961	31.007	51.231	3.574	128	55	5.663	5.820	30.653	68	109	660
1962	35.650	51.985	514	113	52	6.235	6.775	25.556	71	110	675
1963	39.785	56.479	3.632	108	42	5.840	7.639	45.304	84	120	650
1964	32.565	46.025	261	117	35	5.246	7.791	36.135	102	166	680
1965	30.256	47.760	3.425	104	27	4.033	6.896	35.151	170	201	740
1966	35.896	45.312	144	85	34	3.956	8.629	23.469	142	174	620
1967	40.256	49.631	1.766	61	25	3.200	8.943	40.586	212	243	595
1968	45.010	54.238	976	61	24	2.468	9.253	44.245	214	244	450
1969	60.250	69.653	2.070	91	35	3.217	9.994	44.041	216	249	500
1970	90.525	90.525	69	98	37	2.955	13.568	44.284	218	250	650
1971	98.560	98.560	1.658	111	41	2.727	11.751	44.041	154	212	725
1972	110.252	110.252	1.458	45	20	3.563	11.948	42.782	163	297	750
1973	115.067	115.067	939	88	38	4.119	12.278	43.048	226	343	560
1974	135.440	135.440	374	101	34	3.886	16.749	52.970	210	323	575
1975	90.121	90.121	225	82	30	2.403	11.672	46.703	202	311	540
1976	110.480	110.480	255	80	28	2.268	13.479	62.848	212	244	620
1977	150.936	150.936	290	42	15	3.414	13.560	48.668	200	281	500
1978	144.110	144.110	439	35	14	5.610	13.734	57.637	228	375	905
1979	160.140	160.140	111	65	20	2.945	13.376	59.576	239	402	567
1980	128.995	128.995	502	150	65	3.705	14.400	53.359	230	393	550
1981	138.050	138.050	450	77	35	4.183	16.023	62.996	229	521	758
1982	144.622	144.622	1	108	40	3.900	15.549	50.091	202	421	785
1983	156.395	156.395	1	114	41	3.932	14.108	49.185	246	321	1.085
1984	130.659	130.659	375	71	29	3.674	13.871	64.047	165	392	955
1985	160.968	160.968	272	84	32	3.797	13.150	51.134	144	346	630
1986	101.255	101.255	340	78	30	463	12.427	50.386	112	269	1.125
1987	110.925	110.925	420	114	50	886	12.764	46.029	98	217	1.250
1988	112.550	112.550	390	104	40	1.422	10.380	119.957	112	209	1.452
1989	129.518	129.518	363	72	20	1.465	9.770	121.723	176	290	1.458
1990	134.550	134.550	493	46	18	1.033	9.280	115.857	116	271	1.550
1991	230.550	230.550	578	39	17	438	8.723	96.827	202	456	1.650
1992	144.550	144.550	42	18	6	348	7.336	86.099	101	466	2.025
1993	167.169	167.169	12	12	4	2.278	9.632	66.715	126	231	1.680
1994	142.560	142.560	251	12	5	2.113	10.711	87.621	76	195	1.550
1995	150.450	150.450	99	7	8	334	10.925	92.315	134	120	1.452
1996	144.200	144.200	394	7	7	0	10.611	107.220	110	85	1.375
1997	219.850	219.850	215	9	8	0	10.794	107.220	30	56	1.450

1998	133.560	133.560	78	17	9	392	12.128	99.876	49	59	1.550
1999	140.125	140.125	74	14	10	226	10.560	99.834	120	40	1.750
2000	142.250	142.250	74	14	11	226	9.179	82.953	126	81	2.154
2001	135.698	135.698	74	12	5	341	7.824	79.572	101	52	1.615
2002	158.590	158.590	120	31	15	241	8.455	74.020	161	156	1.780
2003	98.564	98.564	120	23	12	239	8.418	68.145	216	224	1.431
2004	160.495	160.495	302	14	7	651	8.896	68.145	176	101	977
2005	155.626	155.626	472	13	6	994	7.811	61.569	166	152	1.066
2006	132.520	132.520	456	14	7	540	7.624	57.520	188	199	1.334
2007	141.565	141.565	271	11	8	236	10.327	60.690	212	226	1.288

FONT: Manera-Parejo (2009)

Apèndix 5 . Minería i energia

	Llignit (tones)	Gas (milers de m ³)	Electricitat (Mgw/hora)	Plom (tones)	Cinc (tones)	Sal marina (tones)	Arenisca i calcàries (tones)
1861	351	648					
1862	2.214	655					
1863	2.762	669					
1864	4.116	683					
1865	1.916	696					
1866	2.646	709					
1867	2.833	722			50		
1868	2.657	736		154			
1869	3.246	741		655			
1870	5.116	744		632			
1871	4.678	749		599			
1872	4.897	818		615			
1873	750	824		600			
1874	2.400	909		650			
1875	2.350	986		1.000			
1876	2.946	1.115		480			
1877	3.384	1.336		752			
1878	4.200	1.051		600			
1879	6.350	1.220		532	40		
1880	6.500	1.378		655	50		
1881	8.900	1.536		405			
1882	6.985	1.703		630			
1883	7.540	1.859		530	100		

1884	5.690	1.864		660	100		
1885	9.130	2.121		811	200		
1886	5.185	2.141		538	218		
1887	5.200	2.408		375	25		
1888	4.209	2.779		332			
1889	4.070	2.783		520			
1890	4.528	2.902		583			
1891	6.728	2.972	7	492			
1892	11.070	3.018	8	265			
1893	18.061	3.152	9	227			
1894	21.743	3.395	11	190			
1895	17.024	3.546	16	251		68.800	18
1896	17.850	3.701	38	300		69.400	19
1897	16.152	3.604		300		80.000	19
1898	18.783	3.301		300		80.900	19
1899	19.807	3.346		250		82.900	24
1900	21.276	3.577	386	150		72.875	54
1901	17.430	3.483	477			62.380	67
1902	13.598	2.801	501			71.450	67
1903	16.190	2.675	514			75.664	71
1904	18.620	2.602	556	141		81.480	79
1905	18.761	2.691	635	134		81.398	84
1906	18.770	2.668	692	487	10	81.450	91
1907	20.860	3.087	714	108		84.214	94
1908	21.790	3.092	777	4		85.314	91
1909	32.824	3.140	810		76	85.480	60
1910	22.380	3.253	1.012	140		66.235	64
1911	19.070	3.150	1.044			81.492	73
1912	18.378	3.219	1.140			85.250	77
1913	17.786	3.252	1.233			84.330	84
1914	17.049	3.206	2.061			91.555	63
1915	17.167	3.045	2.202			56.575	72
1916	29.596	2.573	2.466			82.156	59
1917	47.604	2.511	3.209			1.780	46
1918	46.699	2.091	4.192			19.255	51
1919	33.848	1.692	4.108			69.360	74
1920	50.550	1.795	4.097			111.495	76
1921	37.547	2.271	4.488			81.675	70
1922	38.199	2.749	4.901			82.775	65
1923	38.112	3.005	5.637			80.420	97
1924	37.015	3.568	6.266	37		97.298	218

1925	36.584	3.520	10.472	55		57.227	225
1926	43.620	3.432	8.442			66.529	236
1927	42.806	3.957	9.033	61		79.820	326
1928	32.407	3.044	9.491			76.936	668
1929	36.656	2.756	10.998			69.559	774
1930	34.027	3.482	11.031			67.515	165
1931	31.561	3.706	11.277			79.801	218
1932	32.508	3.864	11.356			59.658	1.465
1933	36.911	4.042	11.760			73.425	1.802
1934	33.820	4.134	12.451			47.472	2.163
1935	33.883	4.299	12.751			65.876	2.811
1936	38.261		12.762			63.224	
1937	45.958					66.719	
1938	41.670					50.082	2.968
1939	30.855					63.095	3.430
1940	43.889		24.834			33.500	4.200
1941	53.231		22.818			34.623	3.920
1942	57.382		19.936			2.500	4.480
1943	52.334		19.134			19.987	4.900
1944	47.744	2.723	26.625			1.246	5.446
1945	70.756	1.503	30.368			3.049	5.894
1946	92.997	1.644	33.518			37.349	3.682
1947	71.194	1.635	41.757			53.820	5.292
1948	85.267	1.699	43.564			84.751	161
1949	54.379	1.857	48.529			73.405	218
1950	52.219	3.945	51.650			136.200	210
1951	61.011	2.871	52.922			74.993	172
1952	66.808	3.316	56.069			75.605	181
1953	70.707	3.587	62.981			68.365	218
1954	69.337	4.074	70.352			75.465	225
1955	81.102	4.249	75.091			67.150	236
1956	104.754	4.844	84.785			84.100	326
1957	121.335	5.679	94.064			74.875	668
1958	91.174	6.633	108.228			49.136	774
1959	130.935	7.107	119.404			40.516	809
1960	160.044	7.385	137.379			35.650	939
1961	181.687	7.608	160.062			46.526	1.465
1962	161.221	8.896	185.992			56.682	1.802
1963	141.974	10.009	192.258			67.881	2.163
1964	145.466	10.472	197.000			80.395	2.811
1965	155.915	10.195	244.008			93.158	2.932

1966	139.482	12.368	291.846			85.400	3.013
1967	145.810	14.929	349.743			100.063	2.968
1968	155.156	15.977	403.400			90.000	3.430
1969	139.554	17.844	467.200			82.110	4.200
1970	137.150	19.789	713.752			80.000	3.920
1971	128.000	23.125	826.939			82.000	4.480
1972	120.000	24.683	927.648			79.000	4.900
1973	105.073	28.972	1.070.980			94.800	5.446
1974	100.216	33.402	1.114.043			67.265	5.894
1975	83.670	34.172	1.169.238			76.200	3.682
1976	89.158	35.927	1.211.496			74.320	5.292
1977	70.507	35.481	1.222.187			55.957	3.628
1978	65.048	40.125	1.335.955			65.265	3.548
1979	107.467	42.963	1.434.635			69.930	3.118
1980	129.679	43.933	1.494.170			68.324	3.405
1981	130.006	42.799	1.548.495			67.386	3.545
1982	153.046	41.756	1.670.851			70.810	3.601
1983	320.423	42.969	1.787.945			81.721	3.662
1984	240.758	46.961	1.847.594			69.746	3.464
1985	218.358	48.443	1.955.702			60.136	4.321
1986	229.086	47.456	2.081.747			63.338	4.212
1987	145.037	45.667	2.281.306			54.590	5.086
1988	30.652	32.973	2.454.798			64.046	6.032
1989	14.468	33.295	2.586.018			50.680	6.615
1990		21.836	2.718.188			45.306	7.511
1991		23.516	2.826.211			74.120	7.250
1992		25.346	2.852.113			50.491	6.121
1993		25.042	2.916.010			62.113	5.594
1994		25.067	3.047.561			67.237	6.101
1995		25.737	3.175.851			74.960	7.606
1996		26.834	3.347.100			49.507	7.537
1997		26.129	3.637.082			29.239	8.925
1998		31.484	3.985.427			51.069	8.058
1999		33.688	4.401.275			68.008	7.525
2000		35.417	4.638.691			66.844	7.321
2001		37.628	5.010.735			67.541	7.313
2002		40.785	5.089.107			44.679	7.713
2003		44.459	5.591.456			53.712	6.969
2004		49.945	5.817.288			37.336	7.465
2005		54.278	5.911.787			48.359	8.906
2006			6.184.283			48.825	9.330

2007			6.380.856			46.871	9.266
2001		37.628	5.010.735			67.541	7.313
2002		40.785	5.089.107			44.679	7.713
2003		44.459	5.591.456			53.712	6.969
2004		49.945	5.817.288			37.336	7.465
2005		54.278	5.911.787			48.359	8.906
2006			6.184.283			48.825	9.330
2007			6.380.856			46.871	9.266

FONT: Manera-Parejo (2009)

Apèndix 6. Indústries de béns intermedis (tones). Alcohol en milers d'hectolitres

	Ciment natural	Cok de gas	Adobs	Sulfats	Superfosfats	Vidre	Guix	Oli de sansa (arçif)	Aglomerats	Quitrà	Carbomatmag-nèsic	Ciment portland	Alcohol neutre
1856			175										
1857			266										
1858			423										
1859			566										
1860			404										
1861			610										
1862		368	624			4							
1863		389	606			2							
1864		396	761			7							
1865		404	581			13							
1866		411	454			16							
1867		409	495			17							
1868		422	615			21							
1869		424	955			12							
1870		427	1.421			14							
1871		466	1.030			19							
1872		469	824			24							
1873		518	1.149			16							
1874		299	1.295			24							
1875		635	1.126			66							
1876		761	818			77							
1877		599	1.234			94							
1878		695	1.285			100							

1879		785	1.023			101							
1880		875	1.196			45							
1881		970	1.183			68							
1882		1.059	907			37							
1883		1.062	842			20							
1884		1.209	861			55							
1885		1.220	1.250			151							124
1886		1.372	1.620			50							102
1887		1.584	1.576			84							88
1888		1.613	1.499			93							115
1889		1.640	1.383			127							116
1890		1.694	1.375			251							202
1891		1.720	1.402			201	49						179
1892		1.796	1.358			134	65						271
1893		1.935	1.277			61	85						349
1894	7.620	2.021	1.329			60	226						305
1895	7.780	2.109	1.270			78	71						304
1896	7.780	2.054	932			135	32						394
1897	8.050	1.882	370			145	29						466
1898	10.180	1.907	463			165	17						502
1899	19.400	2.039	1.339			125	27						492
1900	24.000	1.991	965			75	17						319
1901	24.000	1.596	1.490			150	37						473
1902	29.734	1.524	1.960			277	14						420
1903	32.868	1.483	1.621			309	44						371
1904	35.000	1.534	1.531			324	20						394
1905	38.040	1.520	1.008			205	39						388
1906	39.370	1.759	1.630			206	41						322
1907	37.900	1.762	1.497			157	77						515
1908	24.825	1.789	1.604			199	15						448
1909	26.460	1.854	1.655			315	44						451
1910	30.520	1.795	1.457			425	12						366
1911	32.070	1.834	1.928			450	177						334
1912	34.960	1.853	2.143			555	2						432
1913	26.180	1.827	1.506			450	22						405
1914	30.118	1.735	2.664			780	51						388
1915	24.626	1.466	1.676			980	35						382
1916	19.315	1.431	2.704			895	41						438
1917	21.415	1.192	2.732			850	220						498
1918	30.822	964	2.470			1.150	41						706
1919	31.535	1.023	2.550			950	45						482

XVIII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

1920	36.888	2.759	1.737		18.070	560		37					397
1921	43.185	6.728	1.665		35.800	350		42					380
1922	40.615	7.419	1.394		43.038	313		68					378
1923	37.847	6.893	3.943		49.098	768		77					362
1924	58.900	7.304	3.565		43.555	1.152		28					467
1925	38.422	1.956	3.204		51.800	1.160		21					471
1926	41.032	8.262	2.617		32.500	1.300		50					450
1927	61.242	7.993	3.206		40.217	890		185					449
1928	53.835	8.677	3.783		37.400	825	900	117					516
1929	61.203	6.108	3.734		44.700	1.120		78					492
1930	65.552	7.344	4.589		62.050	889		4					534
1931	74.146	8.332	4.415		36.050	774		31					537
1932	82.180	7.787	3.923		40.100	636	2.873	38					465
1933	60.021	10.361	4.016		44.492	526	5.500	14					574
1934	50.390		4.848		32.520	433		50		623			596
1935	46.521		2.336		12.055			15		660			715
1936-1939	43.355		2.140		26.631								
1940	46.218		2.642		29.344			15					
1941	61.362		3.530		23.804			31	366				
1942	76.161	7.163	1.028	1.058	19.257			23					381
1943	76.159	2.521	2.066	848	15.574	33	8.490	3					418
1944	60.683	2.614	1.869	530	20.608	115	5.690	39	1.390				521
1945	46.937	5.791	1.843	904	7.841	261	7.100	15			107		428
1946	40.365	4.996	1.577	845	15.652	488	10.325	33			50		499
1947	32.824	4.839	1.471	3.332	35.041	904	8.625	66	308	350	90		669
1948	34.056	5.179	1.887	1.763	18.319	928	7.880	8	316	417	45		470
1949	38.211	5.288	2.227	1.375	18.876	933	12.911	32	423	388	37		403
1950	53.524	5.243	2.123	314	42.070	916	11.534	20	419	372	93		489
1951	25.926	6.375	2.029	622	61.851	880	10.788	28	506	295	94		300
1952	26.573	7.225	1.809		71.666	1.123	9.865	14	506	398	79		
1953	18.381	5.752	1.675		78.458	1.215	6.200	47		521	66		
1954	20.399	6.873	1.551		73.903	1.366	5.042	12		421	106		
1955	19.841	7.498	958		81.008	1.264	5.110	15		786	157		
1956	22.386	7.861	1.148		71.475	1.554	4.958	38		447	195		
1957	26.541	7.351	1.186		74.600	1.588	6.727	19		417	240		34
1958	25.501	8.206	1.065		79.500	1.624	5.813	16			168		19
1959	29.316	8.252	1.298		80.295	1.698	6.512	15		522	159		11
1960	30.019	8.310	1.199		81.899	2.108	7.423	14		528	210		877
1961	33.321	8.834	1.030		82.144	2.176	8.462	119		439	215		22
1962	37.319	8.381	961		85.429	2.415	9.308	17		485	219		
1963	44.782	8.240	988		64.332	2.615	10.983	121		679	193		

1964	51.051	5.070	1.348		55.969	1.957	11.059	9					
1965	61.024	2.509	825		66.043	2.421		114					
1966	62.798		1.025		78.260	2.664	11.500	5					
1967	54.677		1.195		74.450	2.665	10.500	59				121.122	
1968	53.835		774		63.710	770	18.868	33				118.719	
1969	67.956		1.014		64.002	470	22.633	69				129.130	
1970	55.791		1.467		70.960		31.554	2				183.011	
1971	49.875		1.892		72.850		12.240	55				138.264	
1972	64.057		1.903		44.560		20.300	49				214.840	
1973	54.250		2.184		32.250		38.783	31				183.011	
1974	59.208		2.994		20.665			12				243.207	
1975	64.713		2.102		13.014			8				289.307	
1976	70.040		1.890		13.750			9				288.947	
1977	43.729		1.973		11.650			10				288.993	
1978	62.868		2.571		10.985			15				301.246	
1979	196.750		1.965		5.630		33.918	4				299.588	
1980	215.875		2.399		3.200		47.702	17				318.884	
1981	185.538		2.366				51.689	15				366.505	
1982	189.416		2.135				48.310	4				398.451	
1983	189.416		2.388				72.364	8				386.483	
1984	242.200		1.903				46.148	13				369.386	
1985	260.833		1.722				34.662	9				329.170	
1986	221.708		1.734				41.486	11				321.630	
1987	183.541		1.606				32.702	14				346.590	
1988	170.750		1.553				33.986	13				384.480	
1989	212.041		1.461				30.810	12				436.660	
1990	239.501		1.421				30.675	16				434.730	
1991	259.375		732				30.945	19				357.580	
1992	308.833		657				30.878	1				506.571	
1993	275.416		495				30.878	0				453.125	
1994	212.458		442				34.189	8				585.000	
1995	189.333		484				37.432	3				584.988	
1996	271.958		434				39.819	13				624.110	
1997	356.291		399				28.513	7				663.223	
1998	345.625		378				27.094	3				754.299	
1999	392.291		444				14.594	2				929.671	
2000	402.333		433				14.527	2				1.020.282	
2001	387.251		421				21.959	2				1.085.016	
2002	382.500		322				43.581	4				992.569	
2003	415.401		265				44.527	4				993.653	
2004	359.251		222				33.108	8				1.016.553	

2005	352.131		215			31.351	12			1.098.570
2006	329.180		178			33.040	16			1.045.882
2007	336.229		133			43.175	9			950.000

FONT: Manera-Parejo (2009)

Apèndix 7. Indústries de béns d'inversió. Consum de metalls en tones; automòbils i motocultors en unitats; construcció naval en tones de registre brut

	Consum de metalls	Automòbils	Motocultors	Construcció naval
1860	1.560			
1861	1.125			
1862	415			
1863	626			
1864	588			
1865	443			
1866	601			
1867	557			
1868	560			
1869	445			
1870	589			
1871	549			
1872	804			
1873	638			
1874	479			
1875	531			
1876	756			
1877	789			
1878	1.226			
1879	1.499			
1880	1.494			
1881	1.040			
1882	1.101			
1883	710			
1884	978			
1885	1.349			
1886	1.124			
1887	1.210			

1888	915			
1889	882			
1890	1.128			
1891	2.172			
1892	4.125			
1893	3.250			
1894	1.394			
1895	1.560			
1896	1.782			
1897	2.970			
1898	1.999			
1899	1.839			
1900	2.125			
1901	2.783			
1902	3.402			
1903	6.585			
1904	3.599			
1905	4.609			
1906	3.027			
1907	5.369			
1908	7.657			
1909	8.435			
1910	5.990			
1911	7.073			
1912	6.532			
1913	5.443			
1914	6.212			
1915	4.886			
1916	5.201			
1917	9.079			
1918	3.350			
1919	6.862		1.200	
1920	7.353	20	1.096	
1921	6.558	33	685	
1922	5.099	33	1.129	
1923	3.667	35	670	
1924	6.721	43	1.540	
1925	4.437	67		
1926	6.055	129		
1927	3.057	84		
1928	2.500			

1929	2.053			
1930	3.538			
1931	4.288			
1932	6.407			
1933	6.652			
1934	7.507			
1935	6.204			
1936	3.109			
1937	1.760			
1938	2.261			
1939	1.193			
1940	2.218			
1941	1.397			
1942	767		57	155
1943	823		65	270
1944	518		70	340
1945	376		78	550
1946	309		45	755
1947	157		36	895
1948	183		55	655
1949	251		51	425
1950	269		16	250
1951	655		23	175
1952	1.058		187	150
1953	1.508		350	280
1954	1.209		750	385
1955	861		1.100	407
1956	855		1.350	785
1957	955		1.520	1.520
1958	695		1.870	1.950
1959	681		2.560	2.109
1960	573		2.665	950
1961	1.468		1.325	782
1962	1.973		3.510	623
1963	3.060		2.058	794
1964	3.250		682	724
1965	3.006		345	1.030
1966	2.825		707	1.164
1967	2.726		937	1.461
1968	1.841			5.288
1969	1.726			8.873

1970	1.656			9.168
1971	966			8.306
1972	776			7.624
1973	688			6.876
1974	402			5.794
1975	427			9.004
1976	466			8.192
1977	228			3.137
1978	137			10.060
1979	572			3.428
1980	625			6.005
1981	640			7.067
1982	696			5.744
1983	768			5.663
1984	874			6.090
1985	1.485			5.420
1986	1.121			5.496
1987	1.001			7.517
1988	980			7.682
1989	906			13.291
1990	2.140			13.599
1991	4.624			13.100
1992	3.935			8.825
1993	5.510			10.446
1994	4.528			14.747
1995	3.358			13.387
1996	3.387			
1997	4.010			
1998	4.679			
1999	5.037			
2000	5.070			
2001	5.675			
2002	4.125			
2003	2.473			
2004	3.384			
2005	3.711			
2006	2.872			
2007	2.388			

FONT: Manera-Parejo (2009)